

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

Економічний факультет

Кафедра фінансів

ДИПЛОМНА РОБОТА

ОР – бакалавр

на тему: **«Проблеми фінансування комунальних підприємств в умовах воєнного стану»**

Виконала: студентка 2 курсу, групи ФБСт(з)-21
спеціальності:

072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

Харченко Р.М.

Керівник: к.е.н., доцент кафедри фінансів

Цюпа О.П.

Рецензент: к.е.н., доцент кафедри підприємництва,
торгівлі та прикладної економіки

Стефінін В.В.

Івано-Франківськ – 2024

Зміст

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДІЯЛЬНОСТІ КОМУНАЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ	6
1.1. Комунальне підприємство як форма господарської діяльності: сутність, склад та функції.....	6
1.2. Історія становлення комунальної власності в Україні	14
1.3. Правове та організаційне забезпечення діяльності комунальних підприємств в Україні.....	19
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОМУНАЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ВІЙНИ (НА ПРИКЛАДІ КП «СЕРВІС ПАРКУВАННЯ»).....	24
2.1. Аналіз фінансово-господарської діяльності комунального підприємства на прикладі КП «Сервіс паркування»	24
2.2. Оцінка фінансового стану КП «Сервіс паркування»	27
2.3. Роль фінансової підтримки комунальних підприємств в умовах війни	38
РОЗДІЛ 3. ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ПОКРАЩЕННЯ ФІНАНСУВАННЯ КОМУНАЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ВІЙНИ	46
3.1. Проблемні аспекти фінансування комунальних підприємств в Україні в умовах війни	46
3.2. Напрями покращення рівня фінансування та функціонування комунальних підприємств в умовах війни	49
ВИСНОВКИ.....	56
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	59
Додатки	66

ВСТУП

Забезпечення високого рівня життя населення, задоволення необхідних потреб громадян у комфортному житлі, енергетиці, транспорті та послугах є основними завданнями соціально орієнтованої економіки. Виконання цих завдань можливо лише за умови безперервного та ефективного функціонування комунальних підприємств. Якість та ефективність діяльності цих підприємств безпосередньо залежить від їх фінансового стану, оскільки фінансова стабільність дозволяє їм своєчасно модернізувати інфраструктуру, забезпечувати належний рівень обслуговування та впроваджувати інноваційні рішення для підвищення комфорту і безпеки громадян. Таким чином, фінансовий стан комунальних підприємств є ключовим фактором, що впливає на загальний добробут населення та стійкість соціально орієнтованої економіки.

Особливо актуальним у сучасних умовах децентралізації є вивчення питань функціонування, розвитку, фінансового забезпечення та фінансового стану комунальних підприємств. На порядку денному стоять проблеми та перспективи відновлення комунальної сфери України під час і після завершення російської війни проти України. Повномасштабне вторгнення росії в Україну спричинило великі людські жертви, масове переміщення населення та значні пошкодження інфраструктури. Вплив на економічну діяльність був величезним: реальний ВВП різко знизився, інфляція стрімко зросла, торгівля була серйозно порушена, а дефіцит бюджету досяг безпрецедентного рівня. Відновлення комунальних підприємств є критично важливим для забезпечення базових потреб населення та стабілізації економіки.

Ефективне функціонування комунальної сфери під час війни та у післявоєнний період потребує комплексного підходу, включаючи державну підтримку, залучення міжнародної допомоги, впровадження сучасних технологій та раціональне управління фінансовими ресурсами. Це дозволить не лише відновити зруйновану інфраструктуру, але й забезпечити її стійкий

розвиток, підвищити якість послуг та сприяти економічному відродженню країни.

Метою бакалаврської роботи є дослідження проблеми фінансування комунальних підприємств, які особливо загострилися в умовах воєнного стану.

Відповідно до визначеної мети в роботі було поставлено та вирішено такі завдання:

- розглянути комунальне підприємство як форму господарської діяльності, зокрема його сутність, склад та функції;
- дослідити історію становлення комунальної власності в Україні;
- розглянути правове та організаційне забезпечення діяльності комунальних підприємств в Україні;
- провести аналіз фінансово-господарської діяльності комунального підприємства на прикладі КП «Сервіс паркування»;
- здійснити оцінку фінансового стану КП «Сервіс паркування»;
- визначити роль фінансової підтримки комунальних підприємств в умовах війни;
- розглянути проблемні аспекти фінансування комунальних підприємств в Україні в умовах війни;
- визначити напрями покращення рівня фінансування та функціонування комунальних підприємств в умовах війни.

Об'єктом дослідження є фінансово-економічні відносини в сфері комунального господарства.

Предметом дослідження є проблемні аспекти фінансування комунальних підприємств в умовах воєнного стану.

У ході дослідження використовувалися загальнонаукові методи, такі як аналіз, синтез, індукція, дедукція та абстрагування, що дозволили глибоко зрозуміти сутність досліджуваних процесів. Спеціальні методи включали методи порівнянь, угруповань, спостереження, обстеження, комплексної оцінки, аналітичні процедури, статистичний та економічний аналіз. Використовувалися також метод системного підходу для комплексного аналізу

управлінських процесів та метод порівняльного аналізу, який дозволив порівняти різні підходи до фінансування комунальних підприємств в умовах воєнного стану. Метод та узагальнення дозволив сформулювати науково обґрунтовані висновки та рекомендації щодо покращення фінансування комунальних підприємств в умовах воєнного стану.

Інформаційну базу дослідження склали закони та інші нормативно-правові акти України, зокрема: Конституція України – основний закон, Закони України «Про місцеве самоврядування в Україні», «Про передачу об'єктів права державної та комунальної власності», «Про оренду державного та комунального майна» та інші, наукові праці вітчизняних та зарубіжних вчених, які досліджували різні аспекти фінансування комунальних підприємств. Також були використані дані фінансової звітності КП «Сервіс паркування».

Структура бакалаврської роботи складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальна кількість сторінок роботи – 62, на яких розміщено одинадцять таблиць, два рисунки та два додатки. Список літератури включає 56 найменувань.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДІЯЛЬНОСТІ КОМУНАЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ

1.1. Комунальне підприємство як форма господарської діяльності: сутність, склад та функції

Термінологічна основа "комунальна власність" походить від лексеми "комуна", яка має свої корені у французькій мові як "commune" ("община") та латині як "communis" ("спільний") [33]. У міжнародному контексті, особливо в ряді зарубіжних країн, цей вид власності ідентифікується як муніципальна форма власності, яка підпадає під категорію публічної або громадської власності.

Історично, терміни "комуна" та "комунальний" використовувались у широкому спектрі значень, пов'язаних із структурою адміністративно-територіального поділу держав, а також з організацією самоврядування на різних рівнях поселень. В середньовічній Західній Європі під комуною розумілася міська організація, яка здобула права на самостійне управління, вільна від залежності від феодалів. У період Великої Французької революції наприкінці XVIII століття термін "комуна" вживався для опису муніципального самоврядування в містах, зокрема в Парижі. В сучасному використанні, зокрема у Франції, Італії, Бельгії, термін "комуна" відноситься до найнижчих адміністративно-територіальних одиниць, що можуть бути як міськими, так і сільськими поселеннями.

Муніципальна власність є ключовою економічною основою місцевого самоврядування та виступає як один із фундаментальних інститутів, що впливають на ефективність функціонування фінансової системи місцевих органів влади. Раціональне використання майна, що належить до муніципальної власності, може слугувати значним джерелом доходів для місцевих бюджетів,

сприяючи фінансовій стійкості та незалежності місцевих органів самоврядування.

В міжнародній практиці існує значна варіативність у відсотковому співвідношенні доходів, отриманих від використання муніципального майна, до загальних доходів муніципальних бюджетів. У деяких країнах цей показник може становити від 10 до 15%. Такий фінансовий внесок є важливим, оскільки забезпечує місцевим органам додаткові ресурси для реалізації місцевих ініціатив та задоволення потреб громад.

Матеріальною базою діяльності органів місцевого самоврядування є місцеві бюджети та об'єкти комунальної власності, які безпосередньо сприяють наповненню бюджету та виконанню повноважень відповідних рад. Комунальна власність у цьому контексті використовується не лише як засіб отримання доходу для місцевих бюджетів, але й як засіб забезпечення соціальних потреб населення.

Як зазначає І.Б. Гуськова [6], з одного боку, органи місцевого самоврядування використовують комунальну власність для впливу на поведінку господарюючих суб'єктів на користь населення та генерації доходів від її використання. З іншого боку, комунальна власність повинна задовольняти колективні потреби населення, такі як прибирання вулиць, протипожежні служби, громадський транспорт тощо, виявляючи своє соціальне призначення. Таким чином, комунальна власність має подвійний характер, поєднуючи в собі елементи прибутковості та соціальної користі.

Це відображає концепцію, що комунальна власність як спільна власність жителів територіальної громади повинна бути використана на благо і в інтересах цієї громади. Законодавство України визначає право комунальної власності як право територіальної громади володіти, користуватися та розпоряджатися майном, яке їй належить, ефективно та відповідно до своїх інтересів, як безпосередньо, так і через органи місцевого самоврядування.

Ефективне управління муніципальним майном, таким чином, відіграє критичну роль у забезпеченні фінансової незалежності та самодостатності

місцевого самоврядування, а також у зміцненні його економічного фундаменту.

Основним завданням місцевого самоврядування є забезпечення комфортних умов проживання для мешканців, а також ефективно та раціональне використання комунального майна, земельних ділянок та інших ресурсів, що належать громаді. Відповідно до Закону України "Про місцеве самоврядування в Україні", територіальна громада має право володіти, користуватися та розпоряджатися своїм майном через органи місцевого самоврядування.

Місцева рада, як основний орган, що володіє правом розпоряджатися комунальною власністю від імені громади, може приймати рішення щодо будь-яких дій з комунальним майном. Це включає можливість створення комунальних підприємств, які діятимуть на основі комунальної власності, згідно із статтею 78 Господарського кодексу України [7].

Комунальне підприємство представляє собою особливу форму господарської діяльності, що поєднує в собі елементи публічного управління та комерційної діяльності. Ця форма є результатом прагнення місцевих органів влади задовольнити потреби громади у важливих сферах, таких як комунальні послуги, транспорт та енергетика. Відрізняючись від приватних компаній, комунальні підприємства орієнтовані не на отримання максимального прибутку, а на задоволення соціальних потреб та забезпечення стабільного розвитку територій.

Засновником комунального підприємства від імені міської ради зазвичай виступає відповідний структурний підрозділ виконкому, наприклад, відділ освіти або департамент ЖКГ, в залежності від сфери діяльності підприємства. Цей підрозділ і здійснює основний контроль за діяльністю підприємства.

Кожна комунальна установа, організація чи підприємство має свій Статут, який затверджується місцевою радою шляхом голосування на сесії. Керівники комунальних установ призначаються на контрактній основі міським головою або за результатами голосування на сесії ради, як це практикується, наприклад, в Івано-Франківській та Житомирській міських радах. У рішенні

вказується повне ім'я та термін роботи призначеної особи на посаді директора.

Згідно з частиною 1 статті 79 Господарського кодексу України, під господарськими товариствами розуміються підприємства або інші економічні суб'єкти, що утворені шляхом консолідації їх активів та участі у комерційній діяльності з метою отримання прибутку. Опираючись на аналіз положень частин 3 статті 24, частин 3-5 статті 63, статті 78 та частини 1 статті 79 ГК України, можна визначити основні організаційно-правові форми створення підприємств комунального сектора економіки органами місцевого самоврядування, а саме: комунальне унітарне підприємство (КУП), комунальне товариство з обмеженою відповідальністю (ТОВ) та комунальне акціонерне товариство (АТ) [7].

КУП визначається як підприємство, засноване компетентним органом місцевого самоврядування на основі окремої частини комунального майна, має єдиний статутний фонд і підпорядковується його управлінню. Комунальне ТОВ - це товариство, в якому більше 50% статутного капіталу належить органу місцевого самоврядування. Комунальне АТ - це таке товариство, в якому понад 50% акцій статутного капіталу належить місцевому органу самоврядування.

Подібну думку висловлює К. Апанасенко, яка пропонує розглядати як господарські організації комунального сектора економіки такі форми як комунальне унітарне підприємство, господарське товариство з часткою комунальної власності понад 50% або такою, що дає місцевому самоврядуванню вирішальний вплив на діяльність товариства, комунальне господарське об'єднання та комунальну установу [2, с. 160–161].

За визначенням М. Косматенка, комунальне підприємство розуміється як таке, що здійснює переважно один чи декілька видів діяльності, таких як надання соціальних послуг, виробництво, ремонт, транспортування або зберігання продукції, з метою задоволення потреб територіальної громади, при цьому перебуває під повним або переважним контролем місцевих органів управління. Комунальне підприємство розглядається як окрема юридична особа, яка функціонує на засадах самофінансування, з використанням

виробничих засобів для надання послуг чи виробництва товарів з метою отримання прибутку та досягнення визначених соціальних цілей в рамках виділених ресурсів [22].

Згідно з аналізом нормативної бази та дослідженнями інших авторів, І.В. Труш [49] приходять до визначення комунального підприємства як юридичного суб'єкта господарювання унітарного або корпоративного типу, що створюється та контролюється органом місцевого самоврядування, функціонує на основі відокремленої частини комунального майна, закріпленого за підприємством на праві господарського відання або оперативного управління, та здійснює господарську діяльність із відповідним обсягом правової компетенції.

О.М. Вінник виокремлює такі характеристики комунальних підприємств: унітарний тип господарської організації; створення за рішенням органу місцевого самоврядування на основі частини комунальної власності; виконання функцій власника майна уповноваженим органом; функціонування на базі майна, що закріплене за підприємством на праві господарського відання або оперативного управління залежно від комерційного або некомерційного характеру підприємства [14].

Згідно зі статтею 78 Господарського кодексу України, комунальне підприємство визначається як самостійний економічний агент, що має власні обов'язки, майно, структуру управління та несе відповідальність. Керівництво комунального підприємства здійснюється за допомогою керівника, призначеного або обраного відповідним органом управління, до сфери компетенції якого входить підприємство, або наглядовою радою (у випадку її створення). Наглядова рада, в межах своєї компетенції, визначеної статутом та законом, контролює та направляє діяльність керівника.

Крім того, закон визначає комунальне підприємство як окрему одиницю в контексті податкових та звітних відносин. КП зобов'язане подавати квартальні та річні звіти про фінансові результати, плани та їх виконання. Статут комунального підприємства є основним документом, що визначає порядок його функціонування, структуру, завдання, цілі та мету.

Важливо також враховувати філософію існування комунального підприємства, яка відрізняється від звичайних підприємств. Основною місією комунального підприємства є управління майном громади, надання послуг жителям тієї громади, яка його заснувала, та отримання доходу від реалізації цих послуг та товарів. На відміну від типових підприємств, для яких прибуток є головною метою, комунальні підприємства фокусуються на управлінні комунальним майном та задоволенні потреб місцевої громади.

Існують різні підходи до класифікації комунальних підприємств. Залежно від способу утворення та формування статутного фонду, вони поділяються на корпоративні комунальні підприємства та унітарні, які, в свою чергу, розділяються на комерційні та некомерційні (табл.1.1).

Таблиця 1.1

Класифікація комунальних підприємств*

Ознаки класифікації	Види КП
За формою діяльності	- КП, що діє на основі комунальної власності громади;
	- державні підприємства;
	- підприємства змішаної форми власності;
	- спільні КП;
	- підприємства колективної власності;
	- приватні підприємства.
За об'єктами діяльності	- об'єкти соціальної сфери;
	- комерційні об'єкти.
За функціями	- адміністративні підприємства;
	- сервісні підприємства;
	- балансоутримуючі підприємства;
	- виконавці соціальних функцій;
	- інші підприємства.
За рівнем конкуренції на ринку	- природні монополії;
	- постачальники соціально важливих послуг;
	- підприємства конкурентних галузей;
	- підприємства суміжних галузей.
За метою діяльності	- отримання прибутку;
	- забезпечення потреб громадян;
	- забезпечення діяльності адміністрації відповідного рівню.

*Джерело: складено на основі [3].

Кириленко О. П. [16, с.90] класифікує комунальні підприємства залежно від джерел фінансування. За цією ознакою вони можуть бути ті, що повністю фінансуються за рахунок місцевих бюджетів, частково утримуються з місцевих бюджетів, або працюють на засадах самоокупності.

На нашу думку, найбільш прийнятною на даний момент є класифікація в залежності від ролі комунальних підприємств для органів місцевого самоврядування. Згідно з цим підходом, виділяються підприємства, які надають послуги загального економічного інтересу, ті, що виконують окремі функції виконавчих підрозділів, та підприємства, які діють на конкурентних ринках.

У структурному плані комунальне підприємство характеризується високим рівнем інтеграції з місцевим самоврядуванням. Керівництво підприємства, яке призначається місцевою владою, зобов'язане забезпечувати реалізацію політики, спрямованої на врахування інтересів громади. Це вимагає від керівництва не тільки управлінських навичок, але й глибокого розуміння специфіки місцевих умов та потреб.

Операційний блок підприємства забезпечує виконання його основних функцій, що включають надання комунальних послуг, підтримку інфраструктури та реагування на зміни у потребах громади. Ефективність цього блоку безпосередньо впливає на якість життя мешканців та їх задоволеність послугами підприємства.

Таким чином, комунальне підприємство відіграє ключову роль у забезпеченні стабільного та ефективного функціонування місцевих громад. Його діяльність має не тільки економічне, але й соціальне значення, сприяючи підвищенню якості життя та задоволення потреб місцевого населення.

Функціональний аспект комунальних підприємств охоплює широкий спектр завдань. Основна функція полягає у забезпеченні надійних та доступних комунальних послуг, таких як водопостачання, електрика, теплопостачання, збір та переробка відходів, а також управління громадським транспортом.

Комунальні підприємства відіграють важливу роль у розбудові та підтримці міської інфраструктури, що включає будівництво та утримання доріг, мостів, освітлення вулиць та інші ключові об'єкти.

У контексті функціонування комунальних підприємств важливе місце займає їх взаємодія з громадою та місцевою владою. Ця взаємодія є двосторонньою: з одного боку, підприємство забезпечує виконання важливих функцій, таких як управління комунальними ресурсами, підтримка інфраструктури та надання послуг, з іншого – воно потребує підтримки та регулювання з боку органів влади, які виступають в ролі регулятора та координатора.

Практика показує, що успіх комунального підприємства залежить не

тільки від його внутрішньої організації та управління, але й від якості взаємодії з громадою. Залучення громадян до процесу прийняття рішень, прозорість діяльності підприємства та відкритий діалог можуть суттєво підвищити ефективність роботи комунального підприємства та його сприйняття громадою.

Особливо важливим аспектом є фінансове управління в комунальних підприємствах. З огляду на обмеженість ресурсів та високі очікування громади, ефективне розподілення фінансів, відповідальне використання бюджету та пошук додаткових джерел фінансування є ключовими для забезпечення стабільності та розвитку підприємства.

У підсумку, роль комунального підприємства в економіці та соціальній сфері місцевої громади є багатовимірною та комплексною. Ця форма господарювання вимагає постійного аналізу, адаптації до змінюваних умов та вдосконалення управлінських практик для відповідності сучасним викликам та потребам громади.

1.2. Історія становлення комунальної власності в Україні

З точки зору історичного розвитку, концепція комунального підприємства сягає корінням у далеке минуле, конкретно до 13-14 століть. В ті часи, подібно до сучасних міст, існували міські поселення, які мали власні землі та інші форми власності. Управління цим майном здійснювалося міською владою, включаючи князів, королів та інші управлінські структури.

Значним моментом у формуванні ідеї комунального майна стало запровадження "Магдебурзького права", яке надавало містам право на самоврядування. Цей феномен демонструє важливість управління міським майном для отримання вигоди. Перші елементи комунального майна можна простежити з моменту поширення системи "Магдебурзького права" на території України та його застосування в таких містах, як Львів (1356 р.), Терехівля (1389 р.), Луцьк (1432 р.), Мукачево (1445 р.) та Київ (1494 р.).

Отримання права на самоврядування вимагало від місцевих громад усвідомленого управління та адміністрування міського майна [5].

Таким чином, стало зрозуміло, що безпосередньо керівники міст, такі як королі чи князі, не займатимуться безпосередньо підтримкою міського господарства, що призвело до необхідності створення спеціалізованих інституцій для опіки над майном. Це стало основою для формування інституту комунальних підприємств, спрямованих на ефективне управління та використання майна для задоволення потреб та інтересів громади.

У період гетьманщини та часів козацтва (XV-XVIII ст.) інститут комунального господарства та самоврядування в Україні набув особливої значущості. Гетьманщина, як політична та адміністративна система, відіграла ключову роль у закладенні основ державності та місцевого самоврядування. Козацьке самоврядування, з його акцентом на громадську участь та відповідальність, стало однією з перших форм муніципального управління на українських землях, закладаючи фундамент для розвитку комунальних інститутів.

Проте, з приходом російської імперії та її загарбанням українських територій, спостерігалася централізація влади та значне обмеження місцевого самоврядування, що негативно вплинуло на розвиток комунального господарства. Влада була монополізована в руках імперської бюрократії, що спричинило занепад місцевих ініціатив і обмежило розвиток муніципальних установ.

Короткотривалий період Української Народної Республіки (УНР) і Західно-Української Народної Республіки (ЗУНР) ознаменувалася спробами відродження та розвитку місцевого самоврядування. Цей період характеризувався прагненням до демократії та самоврядності, коли локальні громади прагнули відновити контроль над комунальним майном та управлінням місцевими ресурсами. Однак, національні прагнення не увінчалися успіхом, оскільки владу захопили більшовики, що призвело до створення СРСР.

Період СРСР (1922-1991 рр.) характеризувався централізованим та

командно-адміністративним підходом до управління, що знову призвело до обмеження місцевого самоврядування і комунальної власності. В цей період місцеві громади були позбавлені можливості самостійно розпоряджатися своїм майном, а рішення про розподіл та використання комунальних ресурсів приймалися на вищому, централізованому рівні..

Термін "комунальна власність" був вперше введений в законодавство України у грудні 1990 року, коли був прийнятий Закон Української РСР "Про місцеві Ради народних депутатів та місцеве самоврядування". Це законодавство встановило, що комунальна власність є ключовою для місцевого самоврядування і що її управління відбувається місцевими Радами народних депутатів та іншими уповноваженими органами від імені жителів адміністративно-територіальних одиниць. Комунальну власність тоді визначили як майно, передане безкоштовно від колишнього СРСР та Української РСР, а також майно, придбане місцевими Радами за власні кошти. У лютому 1991 року було прийнято Закон Української РСР "Про власність", який закріпив правовий статус комунальної власності. Згідно зі статтею 31 цього закону, комунальна власність, нарівні з загальнодержавною (республіканською), була визнана частиною державної власності. Право на комунальну власність отримали адміністративно-територіальні одиниці через обласні, районні, міські, селищні та сільські Ради народних депутатів [2, с. 148].

Управління державним майном було доручено Верховній Раді Української РСР, місцевим Радам народних депутатів та іншим уповноваженим державним органам, які діяли від імені населення адміністративно-територіальних одиниць. В об'єкти комунальної власності входило майно, що забезпечувало функціонування відповідних Рад і їх створених органів, кошти місцевих бюджетів, державний житловий фонд, об'єкти житлово-комунального господарства, а також майно установ освіти, культури, охорони здоров'я, торгівлі та побутових послуг. До цього також відносилися майно підприємств, місцеві енергетичні системи, транспорт, засоби зв'язку та інформації, включаючи націоналізоване майно, передане від міністерств та інших

організацій, а також інше майно, необхідне для розвитку відповідної території. Було також встановлено, що в комунальній власності може перебувати майно, передане областям, районам або іншим адміністративно-територіальним одиницям іншими власниками. Важливим аспектом було визначення, що держава та її адміністративно-територіальні одиниці не несуть відповідальності одна перед одною у сфері реалізації права державної власності.

У період після здобуття незалежності України виникла нагальна потреба у розбудові місцевого самоврядування, яке визначається як один із ключових атрибутів демократичного суспільства. Цей процес відзначався прагненням до утвердження правових основ комунальної форми власності, тобто власності, яка належить територіальним громадам.

На тлі зміни політичного режиму та переходу від тоталітаризму, задачею відродження місцевого самоврядування було не повернення до колишніх методів управління, а розвиток напряду, який веде до створення сучасної системи місцевого самоврядування. Ця система повинна була забезпечувати вирішення місцевих питань в рамках Конституції і законодавства України.

Розвиток місцевого самоврядування в Україні набував особливого значення у контексті вивчення та впровадження вітчизняного історичного досвіду, адаптації сучасних тенденцій українського суспільства, а також з урахуванням позитивного досвіду комунальних реформ, які були реалізовані в інших країнах. Це передбачало аналіз та впровадження кращих практик, що сприяло б формуванню ефективної та відповідальної системи місцевого самоврядування, спроможної адекватно реагувати на потреби та виклики місцевих громад.

Практичне втілення права на комунальну власність в Україні розпочалося з прийняттям постанови Кабінету Міністрів України «Про розмежування державного майна України між загальнодержавною (республіканською) власністю і власністю адміністративно-територіальних одиниць (комунальною власністю)» від 5 листопада 1991 року № 311, яка була підкріплена подальшими постановами. Ці документи включали перелік об'єктів державного

майна, які передавалися у власність адміністративно-територіальних одиниць. Таким чином, комунальна власність вперше була законодавчо відділена від загальнодержавної, що заклало основу для визнання її унікальною формою суспільної власності, яка не є державною.

Згідно зі статтями 13 та 41 Конституції України, власність українського народу реалізується через органи державної влади та місцевого самоврядування. Це означає, що власність народу України виражається у двох окремих формах: державній та комунальній. Такий поділ створює основу для розуміння комунальної власності як відмінної від державної, хоча обидва ці типи власності служать інтересам громадян України [21].

Протягом 1991-1995 років у сфері юридичних досліджень активно обговорювалася думка, що муніципальна (або комунальна) власність не належить до категорії державної власності за своїм корінням. У 1993 році Фонд сприяння становленню і розвитку місцевого та регіонального самоврядування України розробив наукову концепцію, яка стверджувала, що муніципальна власність має суспільний (недержавний) характер [49].

Розглядаючи розвиток поняття комунальної власності в Україні, можна відзначити, що вона представляє собою унікальний вид публічної власності, котрий є відмінним від державної власності. Ця теза корелює з основними напрямками юридичних досліджень в цій галузі.

Процес формування комунальної власності в Україні відбувався поетапно та мав кілька ключових фаз:

1. Перша фаза (1996-1997 рр.) охоплювала загальну передачу об'єктів із державної власності у власність територіальних громад. Це був фундаментальний крок у забезпеченні більшої автономії місцевим органам влади та розширенні їхньої матеріальної бази.

2. Другий етап (1997-1998 рр.) полягав у деталізації та оформленні переліку майнових об'єктів, які належали областям і районам. Цей процес також знайшов своє відображення в структуруванні власності Автономної Республіки Крим.

3. Третя фаза (1997-1998 рр.) була зосереджена на передачі до комунальної власності природних ресурсів, корисних копалин місцевого значення, лісів, водойм, флори та фауни, а також земельних ділянок. Цей процес відбувся на основі змін, внесених до відповідних законодавчих актів.

Цілісно розглядаючи цей процес, можна констатувати, що формування комунальної власності в Україні було важливим елементом у структуруванні національної системи управління, надаючи більшу владу та ресурси на місцевому рівні та сприяючи децентралізації.

1.3. Правове та організаційне забезпечення діяльності комунальних підприємств в Україні

Правове та організаційне забезпечення діяльності комунальних підприємств в Україні охоплює комплекс заходів, спрямованих на регулювання їх функціонування, управління майном, а також взаємодію з органами місцевого самоврядування та іншими суб'єктами. Серед них значну роль відіграють конституційні норми, які визначають різні форми власності (. статті 13, 41, 142, 143 Конституції України), забезпечують рівність усіх суб'єктів права власності (ст. 13), а також гарантують право власності та встановлюють обов'язки власників (статті 13 і 41). Однак основна частина регулятивного навантаження в цій сфері лягає на цивільне право, яке конкретизує зміст права власності, визначає умови його виникнення та припинення, реалізацію цього права, а також порядок і підстави для його захисту.

У цивілістичній науці право власності розглядається у двох аспектах: об'єктивному і суб'єктивному. Право власності в об'єктивному значенні розуміється як комплекс правових норм, що регулюють відносини власності, і являє собою юридичну основу для існування та реалізації права власності суб'єкта - тобто права власності в суб'єктивному значенні.

Зокрема, ст. 321 Цивільного кодексу України, розвиваючи положення ст. 13 Конституції, закріплює принцип недоторканності права власності,

визначаючи, що ніхто не може бути незаконно позбавлений цього права чи обмежений у його реалізації. Вилучення права власності або обмеження у його реалізації допускаються лише у випадках і порядку, які визначені законом та іншими нормативно-правовими актами.

У контексті українського законодавства про власність ключовими документами є Конституція України та Цивільний і Господарський кодекси України.

Третій розділ Цивільного кодексу України, зосереджений на питаннях права власності та інших речових прав, визначає право власності наступним чином: «Право власності - це право особи на річ (майно), яке вона може реалізовувати згідно із законом і на власний розсуд, без залежності від бажань інших осіб» (стаття 316). Далі визначається, що «власник має права володіння, користування та розпорядження своїм майном, причому ці права не залежать від місця проживання власника або розташування майна» (стаття 317).

Відносини власності в Конституції України регулюються відмінно від інших законодавчих актів. Зокрема, в Конституції (статті 41, 116, 142, 143) використовуються терміни "приватна", "державна" і "комунальна" власність, при цьому колективна власність не згадується. Важливо, що комунальна власність, яка належить територіальним громадам сіл, селищ, міст, визначається як відмінна від державної. Відмінність від Закону "Про власність" полягає в тому, що Конституція говорить не про рівноправність форм власності, а про рівність всіх суб'єктів права власності перед законом (частина 4 статті 13).

Суб'єктами права власності визнаються Український народ та інші учасники цивільних правовідносин: фізичні та юридичні особи, держава Україна, Автономна Республіка Крим, територіальні громади, іноземні держави та інші суб'єкти публічного права (статті 2, 318 Цивільного кодексу України).

Цивільний кодекс України визначає наступні форми права власності [51]:

1. Право власності Українського народу (ст. 324).
2. Право приватної власності (ст. 325).

3. Право державної власності (ст. 326).
4. Право комунальної власності (ст. 327).

Також Господарський кодекс України виділяє підприємства колективної власності. Підприємством колективної власності вважається корпоративне або унітарне підприємство, засноване на колективній власності засновників (частина 1 статті 93 "Поняття підприємства колективної власності" Господарського кодексу України).

З метою розподілу державного майна на загальнодержавне та комунальне, Кабінет Міністрів України ухвалив Постанову № 311 від 5 листопада 1991 року "Про розмежування державного майна України між загальнодержавною (республіканською) власністю і власністю адміністративно-територіальних одиниць (комунальною власністю)", яка передбачала перелік майна, що передається в комунальну власність. Також вона встановлює механізм розмежування майна між областями, містами, районами та іншими територіальними одиницями.

Процес передачі майна регламентується Законом України від 3 березня 1998 року "Про передачу об'єктів права державної та комунальної власності". Цей закон врегульовує передачу об'єктів державної власності в комунальну власність територіальних громад і навпаки. Детальний порядок безоплатної передачі об'єктів державної власності визначається "Положенням про порядок передачі об'єктів права державної власності", схваленим Постановою Кабінету Міністрів України № 1482 від 21 вересня 1998 року.

Колективна власність охоплює майно, що належить структурованим групам громадян або іншим колективним організаціям. Учасники цих організацій об'єднують свої зусилля, ресурси та кошти для досягнення спільних цілей, самостійно або через створені органи вирішуючи питання управління майном та розподілу прибутку.

У сучасній економіці України колективна власність еволюціонувала, замінивши традиційну колгоспно-кооперативну та власність громадських організацій. Вона набула нового значення та розширених можливостей для

розвитку, а сучасне законодавство значно розширило спектр суб'єктів колективної власності.

Організаційне забезпечення комунальних підприємств охоплює систему управління, яка включає створення ефективних структур управління, розробку стратегічних планів розвитку та забезпечення фінансової стійкості. Важливим елементом є також встановлення прозорих механізмів контролю та звітності, які сприяють забезпеченню прозорості діяльності підприємств і відповідності їхніх дій інтересам громади.

Діяльність комунальних підприємств також включає в себе взаємодію з місцевими органами самоврядування, що забезпечує відповідність їх роботи потребам та інтересам місцевих громад. Це вимагає належного узгодження стратегій розвитку та планів діяльності підприємств з загальними стратегічними цілями місцевої громади.

Організаційна структура комунального підприємства має відповідати його специфіці та масштабам діяльності, забезпечуючи ефективне управління ресурсами та високий рівень обслуговування громади. Це вимагає розробки чіткої ієрархічної системи управління, яка б включала різні рівні відповідальності та влади – від верхнього керівництва до середнього та нижчого рівнів.

Ефективність управління комунальними підприємствами також залежить від наявності кваліфікованих кадрів. Потрібно забезпечити, щоб співробітники мали відповідні навички та компетенції для виконання своїх обов'язків, що можливо через систематичне навчання та професійний розвиток.

Важливим компонентом є також впровадження сучасних інформаційних технологій та систем управління даними. Це дозволяє підвищити ефективність обробки інформації, планування, моніторингу та оцінки діяльності підприємств, а також покращує взаємодію з громадою та іншими зацікавленими сторонами.

Важливою складовою організаційного забезпечення є розробка та впровадження внутрішніх політик та процедур, які визначають стандарти

діяльності та поведінки в організації. Це включає правила внутрішнього трудового розпорядку, етичні кодекси, політики щодо безпеки та здоров'я на робочому місці та інші регламенти.

Таким чином, правове та організаційне забезпечення комунальних підприємств в Україні є комплексним процесом, що вимагає постійного вдосконалення та адаптації до змінюваних умов та потреб суспільства.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОМУНАЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ВІЙНИ (НА ПРИКЛАДІ КП «СЕРВІС ПАРКУВАННЯ»)

2.1. Аналіз фінансово-господарської діяльності комунального підприємства на прикладі КП «Сервіс паркування»

Комунальне підприємство "Сервіс паркування" Івано-Франківської міської ради (далі - КП "Сервіс паркування") - це юридична особа, створена на базі відокремленої частини комунальної власності відповідно до Цивільного та Господарського кодексів України.

Діяльність КП "Сервіс паркування" спрямована на:

1. Організацію та проведення діяльності із забезпечення паркування транспортних засобів на майданчиках для платного паркування. Це включає в себе:

- розробку та впровадження схем розміщення паркувальних місць.
- будівництво та експлуатацію паркувальних майданчиків, автостоянок, стоянок для велосипедів.
- забезпечення надійного функціонування паркувальних майданчиків.

- контроль за дотриманням правил паркування.
- збір плати за паркування.

2. Збільшення надходжень до бюджету міста за рахунок зборів за паркування транспортних засобів.

3. Забезпечення безпеки дорожнього руху шляхом впровадження нових форм паркування транспортних засобів та створення сучасної системи паркування.

4. Надання послуг із зберігання транспортних засобів на відкритих автостоянках.

5. Виконання функцій замовника з проектування, будівництва та експлуатації паркінгів, автостоянок, механізованих автостоянок, майданчиків для платного паркування, та інших об'єктів дорожньої інфраструктури.

6. Розробка, придбання, впровадження та належне утримання технічних засобів контролю та реєстрації паркування транспортних засобів, а також автоматизованої системи оплати місць платного паркування транспортних засобів.

КП "Сервіс паркування" може здійснювати також іншу, не заборонену законодавством України, діяльність, спрямовану на досягнення мети, зазначеної в Статуті.

Підприємство у своїй діяльності керується:

- Конституцією України.
- Цивільним та Господарським кодексами України.
- Законом України "Про місцеве самоврядування в Україні".
- Нормативно-правовими актами Президента України та Кабінету

Міністрів України.

- Рішеннями Івано-Франківської міської ради.
- Розпорядженнями міського голови.
- Статутом КП "Сервіс паркування".

Засновником КП "Сервіс паркування" є Івано-Франківська міська рада Івано-Франківської області.

Підприємство підзвітне та підконтрольне засновнику та підпорядковане виконавчому комітету Івано-Франківської міської ради.

Діяльність КП "Сервіс паркування" координує Департамент інфраструктури, житлової та комунальної політики Івано-Франківської міської ради.

Важливо зазначити, що КП "Сервіс паркування" є важливою складовою частиною системи управління міським господарством Івано-Франківська. Підприємство відіграє суттєву роль у забезпеченні зручного та безпечного

паркування для водіїв, а також у поповненні бюджету міста.

Комунальне підприємство «Сервіс паркування» є незалежним суб'єктом господарювання, який набуває свої права та обов'язки як юридична особа з моменту його державної реєстрації. Воно має свої власні поточні та інші (в тому числі валютні) рахунки у банківських установах, а також володіє круглою печаткою, штампами, бланками з власним офіційним найменуванням та іншими атрибутами юридичної особи відповідно до законодавства України.

Підприємство не несе відповідальності за зобов'язаннями свого засновника. КП «Сервіс паркування» зобов'язане виконувати свої зобов'язання лише в межах свого майна, відповідно до чинного законодавства.

Інформація про назву та адресу КП «Сервіс паркування»: Україна, 76018, Івано-Франківська область, Івано-Франківський район, місто Івано-Франківськ, вулиця Залізнична, будинок 22.

Метою створення КП «Сервіс паркування» є організація паркування транспортних засобів на спеціальних майданчиках платного паркування, автостоянках та інших місцях, що призначені для цього. Це сприяє збільшенню надходжень до бюджету міської територіальної громади за рахунок зборів за паркування транспортних засобів, що є важливим елементом розвитку місцевої інфраструктури та забезпечення зручностей для мешканців і відвідувачів міста.

Комунальне підприємство "Сервіс паркування" (КП "Сервіс паркування") - це юридична особа, створена з метою покращення транспортної ситуації в місті Івано-Франківськ та збільшення надходжень до бюджету міста.

Важливо зазначити, що КП "Сервіс паркування" є юридичною особою, яка має всі права та обов'язки, передбачені законодавством України. Підприємство володіє власними рахунками в банках, використовує круглу печатку, штампи та бланки з офіційним найменуванням.

Діяльність КП "Сервіс паркування" спрямована на покращення життя мешканців та гостей міста Івано-Франківськ. Підприємство робить значний внесок у розвиток транспортної інфраструктури міста та його благоустрій.

2.2. Оцінка фінансового стану КП «Сервіс паркування»

Оцінка фінансового стану підприємства є ключовим аспектом для розуміння його стійкості та платоспроможності. У цьому контексті, аналіз балансу КП "Сервіс паркування" може надати цінну інформацію про його активи, зобов'язання та власний капітал.

Розпочнемо оцінку фінансового стану КП «Сервіс паркування» з аналізу активів підприємства.

Таблиця 2.1

Аналіз активів підприємства КП «Сервіс паркування» за 2021-2022 рр.*

Актив	2021 р.	2022 р.	Абсолютне відхилення, тис. грн	Відносне відхилення, %
I. Необоротні активи				
Основні засоби:	5277,0	6993,3	1716,3	32,5
первісна вартість	6285,0	8296,3	2011,3	32,0
знос	(1008,0)	(1333,3)	-325,3	32,3
Інші необоротні активи	-	-	-	-
Усього за розділом I	5277,0	6993,3	1716,3	32,5
II. Оборотні активи				
Запаси	44,0	52,0	8	18,2
Поточна дебіторська заборгованість	18,6	0	-18,6	-
Гроші та їх еквіваленти	114,4	4,6	-109,8	-96,0
Інші оборотні активи	-	-	-	-
Усього за розділом II	177,0	56,6	-120,4	-68,0
Баланс	5454,0	7019,9	1565,9	28,7

* Джерело: Складено на основі даних фінансової звітності КП «Сервіс паркування»

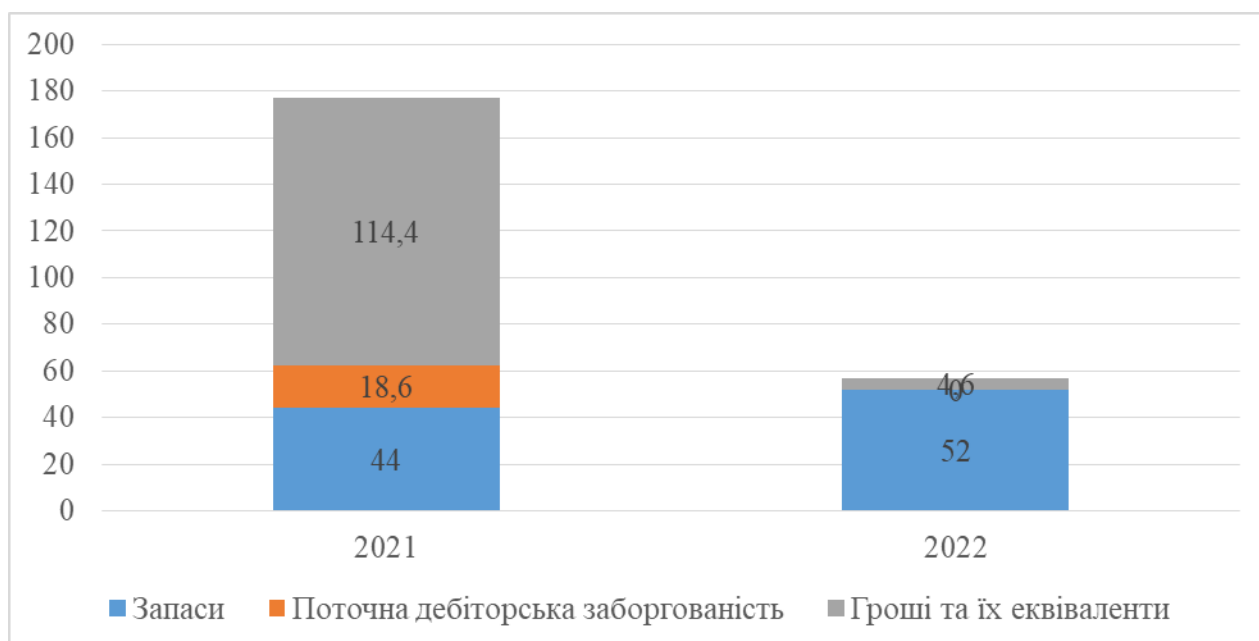
Згідно з даними у таблиці 2.1, загальний обсяг активів КП «Сервіс паркування» збільшився за період з 2021 по 2022 рік на 1565,9 тис. грн, що становить зростання на 28,7%. Необоротні активи компанії у 2021 році

складали 5277,0 тис. грн, а у 2022 році - 6993,3 тис. грн, збільшившись на 1716,3 тис. грн. Ці активи включають лише основні засоби.

Станом на 2021 рік первісна вартість основних засобів КП «Сервіс паркування» складала 6285,0 тис. грн. У 2022 році це значення зросло до близько 8296,3 тис. грн, що свідчить про збільшення на 32,3% або на 2011,3 тис. грн і позначає покращення майнового стану підприємства.

У склад оборотних активів входять запаси, поточна дебіторська заборгованість та грошові кошти з їх еквівалентами. Наприкінці 2021 року поточна дебіторська заборгованість становила 18,6 тис. грн і до кінця 2022 року зменшилася до нуля. Це може знижувати обсяги продажу, але також сприяє зменшенню фінансових витрат, оскільки не вимагає додаткового фінансування.

Структура оборотних активів КП «Сервіс паркування» змінилася протягом аналізованого періоду. У 2021 році грошові кошти мали найбільшу вагу, а у 2022 році - запаси. Окрім запасів, інші оборотні активи скоротилися у 2022 році, що призвело до загального скорочення оборотних активів на 68% (абсолютно це скорочення становить -120,4 тис. грн). (рис. 2.1.).

Рис. 2.1. Структура оборотних активів КП «Сервіс паркування» за 2021-2022 рр.

*Джерело: Складено на основі даних фінансової звітності КП «Сервіс паркування».

У 2021 році активи КП «Сервіс паркування» склалися переважно із необоротних активів - на 96,75%, у той час як оборотні активи становили лише 3,24%. Проте до 2022 року внаслідок зменшення оборотних активів їхня частка знизилася до 0,38%. Ця динаміка свідчить про збільшення питомої ваги необоротних активів у структурі активів, що призводить до уповільнення оборотності засобів підприємства.

Далі розглянемо рух основних засобів підприємства за звітний період. Для цього використовуються коефіцієнти оновлення, вибуття, придатності та зносу, які наведені у таблиці 2.2.

Таблиця 2.2

Наявність, рух та динаміка основних засобів у КП «Сервіс паркування» за 2021-2022 рр.*

Показник	2021	2022	Відхилення, тис. грн.	Відхилення, %
Первісна вартість	6285	8296,3	2011,3	32,00
Знос	1008	1333	325	32,24
Залишкова вартість	5227	6963,3	1739,3	33,28
Коефіцієнт зносу основних засобів	0,19	0,19	0	0,00
Коефіцієнт оновлення основних засобів	0,03	0,05	0,02	66,67
Коефіцієнт вибуття основних засобів	0,10	0,09	-0,01	-10,00

*Джерело: Складено на основі даних фінансової звітності КП «Сервіс паркування»

Коефіцієнт зносу основних засобів у 2022 році за даними таблиці 2.3 становив 0,58, що на 11,54% більше, ніж у 2021 році. У минулому році цей показник складав близько 0,52, що на понад 8,33% вище, ніж рік до цього. Це свідчить про зростання ступеня зносу основних засобів протягом аналізованого періоду.

Коефіцієнт оновлення основних засобів підприємства відображає інтенсивність введення в експлуатацію нових засобів. За аналізований період з

2021 по 2022 роки цей показник виявив негативну динаміку, зменшуючись з року в рік і маючи загалом дуже мале значення.

Коефіцієнт вибуття основних засобів за аналізований період залишався на рівні, що рекомендується, нижче в порівнянні з попереднім показником.

Після оцінки активів КП «Сервіс паркування» та їхньої динаміки переходимо до аналізу пасивів підприємства, який представлено в таблиці 2.3.

Таблиця 2.3

**Горизонтальний аналіз пасивів підприємства КП «Сервіс паркування» за
2021-2022 роки.***

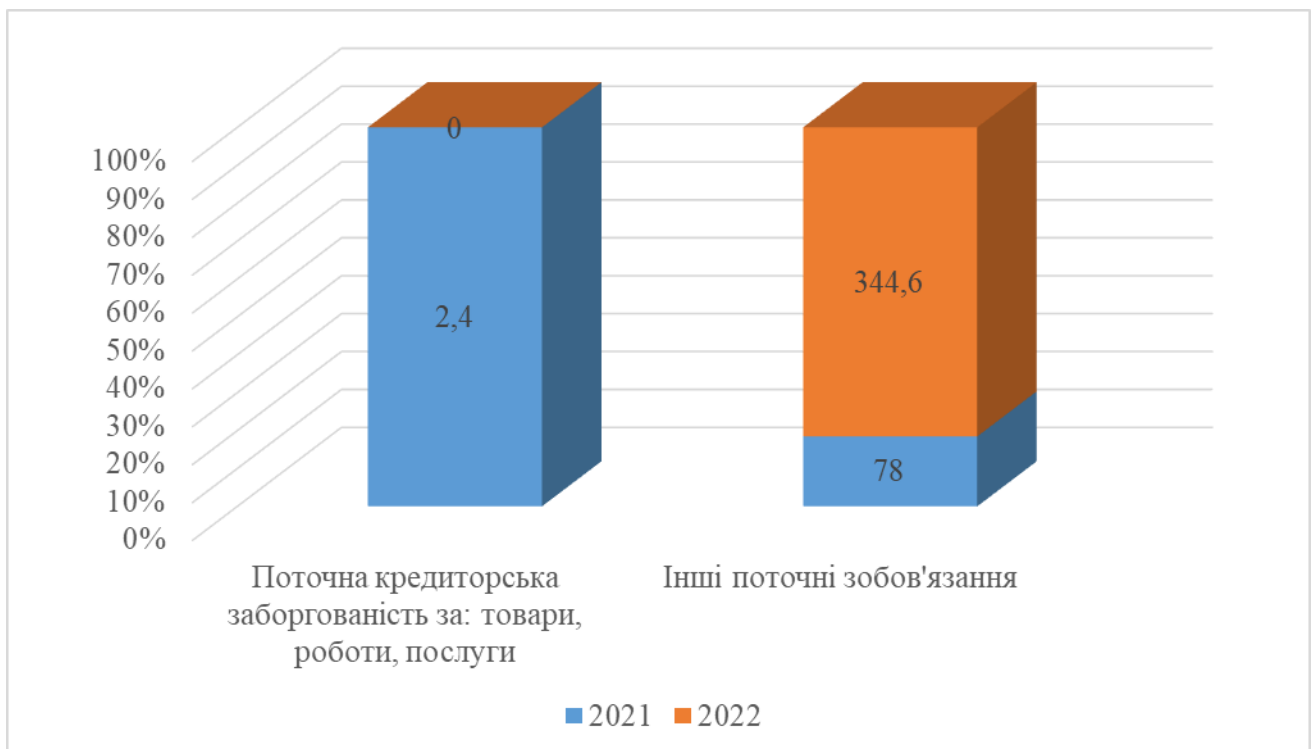
Пасив	2021 р.	2022 р.	Абсолютне відхилення, тис. грн	Відносне відхилення, %
I. Власний капітал				
Капітал	4968	6211,7	1243,7	25,03
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	405,6	463,6	58	14,30
Неоплачений капітал	-	-	-	-
Усього за розділом I	5373,6	6675,3	1301,7	24,22
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення				
III. Поточні зобов'язання				
Короткострокові кредити банків	-	-	-	-
Поточна кредиторська заборгованість за: товари, роботи, послуги	2,4	-	2,4	-
розрахунками з бюджетом	-	-	-	-
розрахунками зі страхування	-	-	-	-
розрахунками з оплати праці	-	-	-	-
Інші поточні зобов'язання	78	344,6	266,6	341,79
Усього за розділом III	80,4	344,6	264,2	328,61
Баланс	5454	7019,9	1565,9	28,71

*Джерело: Складено на основі даних фінансової звітності КП «Сервіс паркування»

У 2021 році сума капіталу підприємства складала 4968 тис. грн. Протягом наступного 2022 року ця сума зросла на приблизно 1243,7 тис. грн. до 6211,7 тис. грн. У структурі власного капіталу за 2021-2022 роки був наявний нерозподілений прибуток у розмірі 405,6 та 463,6 тис. грн відповідно.

У загальному по першому розділу пасиву балансу за 2021-2022 роки спостерігалось зростання на 24,22%, що в абсолютному значенні становило 1301,7 тис. грн.

Структура позикових коштів аналізованого підприємства є досить однорідною і переважно складається із інших поточних зобов'язань. У 2021 році також була наявна поточна кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги. У 2022 році відбулося значне зростання інших поточних зобов'язань (на 341,79%). З іншого боку, частина інших статей зменшилась до нуля. (рис. 2.2).

Рис. 2.2. Зміна динаміки структури зобов'язань КП «Сервіс паркування» за 2021-2022 роки*

*Джерело: Складено на основі даних фінансової звітності КП «Сервіс паркування»

Збільшення обсягу зобов'язань є негативним явищем, яке може викликати серйозні проблеми з фінансовою стійкістю підприємства у майбутньому. Це може включати у себе ускладнення доступу до фінансування, збільшення фінансових витрат та навіть негативно вплинути на його репутацію серед інвесторів та кредиторів.

Щодо структури пасивів КП «Сервіс паркування», у 2021 році було відзначено, що практично вся сума пасивів (98.52%) складалася з власного капіталу, в той час як лише невеликий відсоток (1.47%) становили короткострокові зобов'язання. Така висока частка власного капіталу свідчила про стабільність фінансового стану підприємства, але при цьому необхідно було враховувати можливість оптимізації структури капіталу для ефективнішого управління фінансовими ресурсами.

У 2022 році структура пасивів трохи змінилася, проте не суттєво. Хоча частка власного капіталу залишалася високою (95%), зростання обсягу короткострокових зобов'язань до 4.9% свідчило про певну зміну в фінансовій стратегії підприємства. Це може вказувати на потребу у додатковому фінансуванні або на зміну умов угод з кредиторами.

Наступним етапом дослідження буде детальний аналіз фінансових результатів діяльності КП «Сервіс паркування», зокрема елементів доходів та витрат за 2021-2022 роки. Такий аналіз дозволить зрозуміти реальну фінансову ситуацію підприємства і визначити стратегічні напрямки для подальшого розвитку.

Повномасштабне вторгнення російських військ мало серйозний вплив на економіку, як у всій країні, так і на окремі галузі господарства. Це відчутно вплинуло на фінансові результати підприємств у 2022 році, оскільки лише у другій половині року почали спостерігати певне відновлення активності підприємств. Відтак, динаміка фінансових показників не могла не зазнати значних змін.

Для розуміння масштабу цих змін, варто звернутися до показників чистого доходу від реалізації продукції, а також інших операційних доходів.

Наприклад, чистий дохід від продажу збільшився майже вдвічі, зростаючи з 292,0 тис. грн до 641,5 тис. грн. У той же час, інші операційні доходи зросли ще більше — з 1441,0 тис. грн у 2021 році до понад 7986,5 тис. грн у 2022 році, що є збільшенням на 454,23%.

Таблиця 2.4

**Динаміка елементів фінансових результатів підприємства КП
«Сервіс паркування» за 2021-2022 рр.***

Стаття	2021 р.	2022 р.	Абсолютне відхилення, тис. грн	Відносне відхилення, %
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	292,0	641,5	349,5	119,69
Інші операційні доходи	1441,0	7986,5	6545,5	454,23
Разом доходи	1733,0	8628,0	6895	397,86
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	(220,0)	(583,5)	-363,5	165,23
Інші операційні витрати	(1441,0)	(7986,5)	-6546	454,23
Разом витрати	(1661,0)	(8570,0)	-6909	415,95
Фінансовий результат до оподаткування	72,0	58,0	-14	-19,44
Податок на прибуток				
Витрати (доходи), які зменшують (збільшують) фінансовий результат після оподаткування	-	-		
Чистий прибуток (збиток)	72,0	58,0	-14	-19,44

*Джерело: Складено на основі даних фінансової звітності КП «Сервіс паркування»

Важливо відзначити, що незважаючи на такі значні зміни, інші операційні доходи залишаються основним джерелом доходів для КП «Сервіс паркування». Загальний обсяг доходів у 2022 році склав 8628,0 тис. грн, що відповідає збільшенню на 397,86% порівняно з показниками 2021 року.

Для більш детального розуміння структури доходів КП «Сервіс паркування» наведено аналіз питомої ваги цих доходів у табл. 2.5.

Таблиця 2.5

Аналіз питомої ваги елементів структури доходів КП «Сервіс паркування» у 2021-2022 роках*

Показник	2021 рік	Питома вага, %	2022 рік	Питома вага, %
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) тис. грн.	292	16,85	641,5	7,44
Інші операційні доходи, тис. грн.	1441	83,15	7986,5	92,56
Інші доходи, тис. грн.	0	0	0	0
Доходи всього, тис. грн.	1733	100	8628	100

*Джерело: Складено на основі даних фінансової звітності КП «Сервіс паркування»

З аналізу таблиці 2.5 стає очевидним, що у 2022 році найбільшу частку доходів КП «Сервіс паркування» складають інші операційні доходи: вони становлять 92,56%, що є значним зростанням порівняно з 83,15% у 2021 році. Натомість, найменшу частку у структурі доходів підприємства у 2022 році складає чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг): всього 7,44%, у порівнянні з 16,85% у 2021 році. Це свідчить про значне зміщення у структурі доходів в користь інших операційних доходів.

Спостерігається загальний ріст доходів КП «Сервіс паркування» у 2022 році, що є позитивним показником для діяльності підприємства. Ця тенденція

свідчить про покращення фінансової ситуації та ефективність управління ресурсами.

На даний час КП "Сервіс паркування" ще не може забезпечити необхідний рівень прибутку без підтримки з місцевого бюджету. За минулий 2023 рік підприємство отримало 3,8 млн грн. бюджетної підтримки. Відповідно до Звіту про роботу за 2023 рік комунального підприємства «Сервіс паркування» Івано-Франківської міської ради підприємство отримало чистий прибуток у розмірі 186,5 тис. грн.

Перебої у господарській діяльності через вторгнення призвело також до змін у витратах підприємства. Збільшення обсягів операційної діяльності спричинило зростання витрат, пов'язаних із собівартістю реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг). У 2021 році ці витрати склали 220 тис. грн, а у 2022 році вже 583,5 тис. грн, що є збільшенням на 165,23%. Це вказує на значний вплив вторгнення на витрати підприємства.

Варто зазначити, що темпи зростання собівартості реалізованої продукції були вищими, ніж темпи зменшення чистого доходу від реалізації продукції, що вказує на потребу уважніше вирішувати питання ефективності виробництва та управління витратами підприємства.

Таблиця 2.6

Аналіз питомої ваги елементів структури доходів КП «Сервіс паркування» у 2021-2022 роках.

Показник	2021 рік	Питома вага, %	2022 рік	Питома вага, %
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн.	220	13,25	583,3	6,81
Інші операційні витрати, тис. грн.	1441	86,75	7986,5	93,19
Інші витрати, тис. грн.	0	0	0	0
Витрати разом, тис. грн.	1661	100	8570	100

*Джерело: Складено на основі даних фінансової звітності КП «Сервіс паркування»

Таблиця 2.6 відображає структуру витрат КП «Сервіс паркування» за аналізований період, вказуючи на значне збільшення витрат у 2022 році порівняно з 2021 роком. Найбільший відсоток витрат припадає на інші операційні витрати: у 2021 році вони становили 86,75%, а в 2022 році зросли до 93,19%. З іншого боку, найменший відсоток витрат у структурі належить собівартості послуг: від 13,25% у 2021 році до 6,81% у 2022 році.

Загальні витрати КП «Сервіс паркування» у 2022 році сягнули 8570,0 тис. грн, що на 6909 тис. грн більше, ніж у 2021 році. Швидше зростання обсягів собівартості реалізованої продукції призвело до скорочення загальних витрат на 415,95%.

Незважаючи на складну політико-економічну ситуацію в країні, КП «Сервіс паркування» залишалося прибутковим підприємством протягом аналізованого періоду. У 2021 році чистий прибуток становив 72 тис. грн, але у 2022 році внаслідок вищезгаданих подій цей показник зменшився на -19,44% до 58 тис. грн. Таке зменшення чистого прибутку вважається негативним для підприємства.

Дослідження та оцінка фінансового стану підприємства є ключовим етапом при розробці фінансових планів і прогнозів, включаючи фінансове оздоровлення підприємства. Фінансовий стан визначається результатами виробничої, комерційної та фінансово-господарської діяльності підприємства.

Для більш детального аналізу прибутковості діяльності КП «Сервіс паркування» розглянемо динаміку досліджуваних показників доходів та витрат у таблиці 2.7.

Рентабельність активів КП «Сервіс паркування» залишається на дуже низькому рівні, складаючи лише 0,01%. У той же час, рентабельність продажів в 2022 році відносно попереднього року зменшилася на 16%. Це також відноситься до 3% відшкодування.

У 2021 році за кожний гривню доходу від реалізації КП отримувало 0,17 гривні прибутку, а у 2022 році цей показник скоротився до 0,07 гривні. Також варто зазначити, що дохід на кожен гривню активів підприємства зросла з 0,33

гривні у 2021 році до 1,24 гривні у 2022 році. Але в той же час, дохід на кожен гривню витрат залишився майже на одному рівні: 1,04 гривні у 2021 році та 1,01 гривні у 2022 році.

Таблиця 2.7

Аналіз динаміки показників дослідження доходів і витрат КП «Сервіс паркування»

Показник	2021 рік	2022 рік	Відхилення	
			тис. грн.	%
1. Доходи	1733	8628	6895	397,86
2. Витрати	1661	8570	7089	426,79
3. Прибуток (збиток) від звичайної діяльності (п.1 - п.2)	72	58	-17	-23,61
4. Середньорічна вартість активів підприємства	5277	6963,3	1686,3	31,96
5. Чистий дохід від реалізації (товарів, робіт, послуг)	292	641,5	349,5	119,69
6. Рентабельність активів, % (п.3 : п.4)	0,01	0,01	0	0
7. Рентабельність продаж, % (п.3 : п.5)	0,25	0,09	-0,16	-63,83
8. Рентабельність витрат, % (п.3 : п.2)	0,04	0,01	-0,03	-75,00
9. Виручка від реалізації в 1 грн. доходів (п.5 : п.1)	0,17	0,07	-0,10	-58,52
10. Доходи на 1 грн. активів (п.1 : п.4)	0,33	1,24	0,91	275,48
11. Доходи на 1 грн. витрат (п.1 : 2)	1,04	1,01	-0,03	-2,88

*Джерело: Складено на основі даних фінансової звітності КП «Сервіс паркування»

Ці показники свідчать про загальний негативний тренд у фінансовій продуктивності підприємства, особливо в контексті зменшення рентабельності продажів та доходу від реалізації.

Зменшення вищезазначених показників в 2022 році є прямим наслідком зниження обсягів реалізації продукції та збільшення витрат, що в свою чергу призвело до зменшення виручки підприємства у цьому періоді. Ця ситуація виникла на фоні пандемії Covid-19 та війни, які спричинили зміни в економічному середовищі та споживчому попиті.

Незважаючи на вищезазначені виклики, КП «Сервіс паркування» залишається прибутковим підприємством. Однак, важливо відзначити, що тенденції до постійного зростання прибутку з року в рік не спостерігаються. Це свідчить про необхідність удосконалення стратегій управління в умовах складної економічної ситуації, а також можливого перегляду бізнес-моделі з метою підвищення конкурентоспроможності та фінансової стійкості підприємства.

2.3. Роль фінансової підтримки комунальних підприємств в умовах війни

Війна в Україні суттєво вплинула на діяльність багатьох секторів економіки, включаючи й комунальну сферу. Комунальні підприємства стикаються з низкою проблем, таких як зменшення надходжень, подорожчання матеріалів та послуг, втрата кваліфікованих кадрів, пошкодження інфраструктури тощо.

У сучасних умовах слід відзначити, що фінансова стійкість підприємств комунального сектору є незадовільною і вимагає термінового втручання всіх зацікавлених сторін, з основним акцентом на державу та органи місцевого самоврядування. Проведемо аналіз ключових показників фінансового стану підприємств житлово-комунального господарства (ЖКГ), які є критичними для

всього сектору комунальної власності за період з 2018 по 2022 роки (табл. 2.8).

Таблиця 2.8

**Показники фінансового стану підприємств ЖКГ в Україні за 2018-2022 рр.,
млн грн [45].**

Показники	2018	2019	2020	2021	2022	Абс. приріст, млн. грн.	Відн. приріст, %
Прибутки підприємств	1245	698	423	760	782	-463	-37
Збитки підприємств	3010	4200	6100	5600	6200	3190	106
Дебіторська заборгованість	13877	15959	19310	237420	30030	16153	116
Кредиторська заборгованість	26542	29727	33295	30600	38400	11858	45
Заборгованість населення за ЖКГ	14708	10978	13735	16395	24420	9712	66

Аналіз фінансових результатів господарської діяльності підприємств галузі за період 2018-2022 років свідчить про їхню збитковість. За даними табл. 2.8, у 2018 році обсяг збитків комунальних підприємств перевищив обсяг прибутків у 8 разів. Більше третини таких підприємств є збитковими. Це свідчить про загрозливі тенденції збільшення збитковості, скорочення прибутковості послуг і зростання дебіторської та кредиторської заборгованості, спричинене збільшенням боргів населення за житлово-комунальні послуги.

Протягом 2018-2022 років відзначається зниження прибутковості підприємств на 37% через збільшення заборгованості та витрат. Однією з основних проблем функціонування комунальних підприємств є недостатне

зацікавлення місцевої влади у ефективному використанні фінансових ресурсів та розвитку підприємств для надання якісних послуг споживачам.

Аналітики Центру Економічної Стратегії порівняли рентабельність українських комунальних підприємств у обласних центрах (табл. 2.9) з загальними показниками усіх компаній галузі, що вказує на необхідність подальшого вдосконалення стратегій управління та фінансової політики цих підприємств.

Таблиця 2.9

Порівняння рентабельності активів і власного капіталу в окремих секторах [56].

Показник	Галузь	Середній показник проаналізованих КП, 2018-2021 рр.	Загалом по сектору, 2022 р.
Рентабельність активів	Водопостачання, каналізація	-5 %	-2,78 %
	Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	-1 %	-0,95 %
	Транспорт та логістика	-2 %	-1,15 %
Рентабельність власного капіталу	Водопостачання	-1 %	-5,83 %
	Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	-5 %	-3,29 %
	Транспорт та логістика	-3 %	-2,05 %

Згідно з даними табл. 2.9 комунальним підприємствам характерна від'ємна рентабельність власного капіталу та активів, особливо у секторах

загального економічного інтересу, таких як водо-, тепло- та газопостачання, управління побутовими відходами та громадський транспорт. Більшість цих підприємств є комунальними та діють за регульованими тарифами, маючи високий ступінь зношеності основних фондів.

Негативні рівні рентабельності в середньостроковій перспективі не забезпечують фінансування оновлення та підтримки основних фондів та інвестицій у персонал, що необхідно для належної якості суспільних послуг. Проблема полягає і в формуванні ефективних фінансових механізмів для комунального господарства, де основними джерелами фінансування є державні кошти, гранти, кредити, а також власні фінансові ресурси, але в умовах збитковості цих підприємств важливу роль відіграє державна фінансова допомога, особливо з місцевих бюджетів.

Така ситуація може спотворювати конкуренцію та включати корупційні ризики через залежність від державної фінансової підтримки. Це викликає необхідність удосконалення стратегій управління та фінансової політики комунальних підприємств для забезпечення стабільного функціонування та надання якісних послуг.

В цих умовах фінансова підтримка з боку держави та міжнародних організацій відіграє важливу роль у забезпеченні безперебійної роботи КП та наданні ними необхідних послуг населенню.

Згідно зі статутами, комунальні підприємства мають здійснювати свою діяльність на принципах самофінансування. Однак, у зв'язку з введенням в Україні воєнного стану, виникли проблеми з виплатою заробітної плати, оплатою комунальних послуг та енергоносіїв. В умовах воєнного стану, комунальні підприємства Івано-Франківська, як і по всій Україні, стикаються з численними викликами. Зростання цін на енергоносії, перебої з постачанням, пошкодження інфраструктури та зменшення доходів населення негативно впливають на їхню працездатність.

Для вирішення цих проблем, Івано-Франківська обласна рада затвердила Програму фінансової підтримки комунальних підприємств в умовах воєнного

стану на 2023 рік. Реалізація Програми дозволить зберегти робочі місця та уникнути заборгованості з оплати заробітної плати, комунальних послуг та енергетичних ресурсів (табл. 2.10).

Таблиця 2.10

Перелік заходів, обсяги та джерела фінансування Програми фінансової підтримки комунальних підприємств в умовах воєнного стану на 2023 р.

№ з/п	Найменування заходу	Відповідальний виконавець	Термін виконання, рік	Орієнтовні обсяги фінансування, тис. грн.					Очікувані результати
				рік	всього	в т. ч. за джерелами фінансування			
						обласний бюджет	місцевий бюджет	інші джерела	
1.	Виконання фінансових зобов'язань комунальних підприємств	Обласне комунальне підприємство "Івано-Франківське обласне бюро технічної інвентаризації"	2023	2023	3593,2	3593,2	–	–	Забезпечення фінансової стабільності комунального підприємства
2.	Виконання фінансових зобов'язань комунальних підприємств	Обласне комунальне підприємство "Коломийське міжрайонне бюро технічної інвентаризації"	2023	2023	1438,7	1438,7	–	–	Забезпечення фінансової стабільності комунального підприємства
3.	Виконання фінансових зобов'язань комунальних підприємств	Івано-Франківський обласний навчально-курсний комбінат житлово-комунального господарства	2023	2023	3007,5	3007,5	–	–	Забезпечення фінансової стабільності комунального підприємства
4.	Виконання фінансових зобов'язань комунальних підприємств	Комунальне підприємство Івано-Франківської обласної ради "Про-Експерт"	2023	2023	1284,7	1284,7	–	–	Забезпечення фінансової стабільності комунального підприємства
5.	Виконання фінансових зобов'язань комунальних підприємств	Комунальне підприємство Івано-Франківської обласної ради "БУДІНВЕСТ"	2023	2023	2424,1	2424,1	–	–	Забезпечення фінансової стабільності комунального підприємства
Всього					11748,2	11748,2	–		

Основною ціллю Програми є: збереження робочих місць на комунальних підприємствах; забезпечення безперебійної роботи комунальної сфери, попередження виникнення заборгованості із заробітної плати, обов'язкових платежів, комунальних послуг та енергоносіїв, відновлення пошкодженої

інфраструктури.

Загальний обсяг фінансування Програми на 2023 рік складає 11748,2 тис. гривень. Джерелами фінансування виступатимуть Кошти державного бюджету, виділені місцевим бюджетам на підтримку комунальних підприємств та Власні кошти місцевих бюджетів.

Напрямки використання коштів:

- виплата заробітної плати працівникам комунальних підприємств.
- закупівля товарів та послуг, необхідних для забезпечення безперебійної роботи комунальної сфери.
- відновлення пошкодженої інфраструктури.
- інші видатки, пов'язані з діяльністю комунальних підприємств в умовах воєнного стану.

Учасники програми:

- комунальні підприємства, які відповідають вимогам Програми.
- місцеві органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування.

Комунальні підприємства, які бажають отримати фінансову допомогу, подають заявку до місцевого органу виконавчої влади або органу місцевого самоврядування. Заявка розглядається комісією, яка визначає обсяг та порядок надання фінансової допомоги. Кошти перераховуються на рахунок комунального підприємства після підписання договору про надання фінансової допомоги.

Використання коштів, виділених на реалізацію Програми, контролюється місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування. Комунальні підприємства, які отримали фінансову допомогу, зобов'язані звітувати про її використання у встановленому порядку.

Програма фінансової підтримки комунальних підприємств в умовах воєнного стану на 2023 рік - це важливий інструмент, який дозволяє зберегти життєздатність комунальної сфери Івано-Франківська та забезпечити його мешканців необхідними послугами.

КП "Сервіс паркування" - це комунальне підприємство, яке відповідає за організацію та проведення діяльності із забезпечення паркування транспортних засобів на майданчиках для платного паркування в місті Івано-Франківськ.

Війна негативно вплинула на діяльність КП "Сервіс паркування" за кількома напрямками:

- Зменшення надходжень від плати за паркування, зокрема кількість користувачів платного паркування зменшилася на 30%, що призвело до зменшення надходжень на 20%.

- Подорожчання матеріалів та послуг – ціни на матеріали та послуги, необхідні для роботи КП "Сервіс паркування", зросли на 50%.

- Втрата кваліфікованих кадрів – 20% працівників КП "Сервіс паркування" звільнилися або призвані на фронт.

Для вирішення проблем, з якими зіткнулося КП "Сервіс паркування" внаслідок війни, підприємству необхідна фінансова підтримка з боку міської влади. Ці кошти можуть бути використані для:

- на ремонт та оновлення паркувальних майданчиків.
- на закупівлю нових матеріалів та послуг, необхідних для роботи підприємства.

- на виплату заробітної плати своїм працівникам.

Фінансова підтримка з боку держави та міжнародних організацій відіграє важливу роль у забезпеченні безперебійної роботи комунальних підприємств в умовах війни.

РОЗДІЛ 3. ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ПОКРАЩЕННЯ ФІНАНСУВАННЯ КОМУНАЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ВІЙНИ

3.1. Проблемні аспекти фінансування комунальних підприємств в Україні в умовах війни

Повномасштабна агресія РФ проти суверенної України, що почалася 24 лютого 2022 року, фактично розпочалася у 2014 році. Територіальні громади Донеччини, які страждають від війни вже десятий рік, відчули це на собі. З одного боку, така ситуація створює додаткові труднощі у функціонуванні сфери життєзабезпечення населення, яке проживає поблизу зони бойових дій. З іншого боку, ці громади вже набули певного досвіду роботи в умовах війни.

Початок активної фази російської війни проти України суттєво вплинув на фінансування як державного бюджету, так і комунальних підприємств. Різке падіння власних доходів на рівні держави та територіальних громад поставило під загрозу функціонування багатьох КП, адже саме вони, згідно зі статтею 78 Господарського кодексу України [7], мали б стати основою для збереження соціального рівня в умовах війни.

За даними Державної служби статистики України [38], до повномасштабного вторгнення в Україну було зареєстровано 14 246 КП. З них 3 178 (22,3%) перебували у стані припинення діяльності, 4 571 (32,1%) – у стані банкрутства.

Фінансування комунальних підприємств в Україні в умовах війни стикається з низкою серйозних проблем, які значно ускладнюють їхню роботу та забезпечення населення необхідними послугами. Насамперед, це зниження доходів та збільшення витрат. Внаслідок війни значно скоротилися надходження до бюджету через зниження економічної активності та зменшення платоспроможності населення. Багато громадян вимушені залишати свої домівки, що знижує кількість споживачів комунальних послуг. Одночасно

витрати на підтримку інфраструктури зросли через пошкодження від бойових дій, необхідність відновлення та ремонту, а також зростання цін на матеріали та послуги.

Значна частина інфраструктури комунальних підприємств зазнала пошкоджень або була зруйнована внаслідок бойових дій. Відновлення потребує значних інвестицій, яких наразі критично не вистачає. Окрім того, частина обладнання, яке було використане для забезпечення комунальних послуг, була виведена з ладу. Комунальні підприємства стикаються з дефіцитом ліквідності через неможливість отримання кредитів та фінансових ресурсів. Військовий стан змусив банки обережніше підходити до кредитування, особливо у зонах активних бойових дій. Це призводить до зростання заборгованостей перед постачальниками та працівниками.

Перебої у постачанні ресурсів, таких як вода, газ та електроенергія, ускладнюють стабільну роботу комунальних підприємств. Логістичні ланцюги порушені, що призводить до затримок у постачанні необхідних матеріалів та обладнання для ремонту та обслуговування. Багато працівників комунальних підприємств мобілізовані до армії або виїхали з небезпечних районів, що призводить до дефіциту кваліфікованих кадрів. Навантаження на тих, хто залишився, значно зросло, що може негативно вплинути на якість надання послуг.

Нестабільна ситуація в країні знижує привабливість України для іноземних інвесторів. Без іноземних інвестицій важко реалізувати масштабні проекти з модернізації та розвитку комунальної інфраструктури. Для вирішення цих проблем необхідні комплексні заходи з боку держави, міжнародної спільноти та місцевих органів влади. Це включає надання фінансової допомоги, відновлення пошкодженої інфраструктури, покращення умов для інвестицій, а також розробку стратегій для забезпечення стабільної роботи комунальних підприємств навіть в умовах війни.

Ефективність роботи органів місцевого самоврядування безпосередньо залежить від функціонування інституту власності, оперативного застосування законодавства та належного управління. Еволюція форм власності значно

впливає на добробут громадян, розвиток громад та процвітання державності, тому сфера комунальної власності наразі трансформується найшвидше.

В умовах воєнного стану криза житлово-комунального господарства продовжує загострюватися. В екстремальних умовах необхідно забезпечити відновлення та функціонування систем комунального господарства, житлового фонду та надання комунальних послуг для мінімального забезпечення життєдіяльності населення.

Європейський напрям розвитку України передбачає наближення до європейських стандартів бюджетного механізму, фінансову децентралізацію, удосконалення засад формування та виконання місцевих бюджетів.

Комунальна власність, яка є формою суспільної власності, належить територіальним громадам та органам місцевого самоврядування. Вона забезпечує місцевому самоврядуванню додаткові джерела доходів і є основою економічної та фінансової самостійності.

На даний момент питанням формування та реалізації державної політики в сфері комунального господарства на загальнодержавному рівні займаються Кабінет Міністрів України та Міністерство розвитку громад, територій та інфраструктури України.

Під час воєнного стану управління сферою ЖКГ можуть здійснювати тимчасові державні органи – військові адміністрації. Згідно із Законом України «Про правовий режим воєнного стану» (стаття 15), військові адміністрації отримують повноваження щодо управління об'єктами ЖКГ, побутового, торговельного обслуговування, транспорту і зв'язку, що перебувають у комунальній власності ОТГ; забезпечення якості та рівня послуг громадянам; забезпечення паливом, газом та енергоносіями; вирішення питань водопостачання; надання допомоги у реконструкції житла, пошкодженого через воєнні дії; вирішення питань збирання, транспортування, утилізації та захоронення побутових відходів; затвердження маршрутів та розкладів руху місцевого пасажирського транспорту.

Управління об'єктами ЖКГ, що знаходяться у комунальній власності, їх

належне утримання та ефективну експлуатацію, а також надання необхідних комунальних послуг забезпечують органи місцевого самоврядування, оскільки вони мають відповідні повноваження.

Ефективність управління комунальним господарством на рівні міста залежить від розмірів території, кількості населення, наявності комунальних підприємств, підприємницьких структур, галузей матеріального виробництва та обслуговування, громадських організацій та населення.

Війна стала безпрецедентним випробуванням на стійкість системи управління та функціонування інституцій. Незважаючи на значні удари по бюджетах громад, самоврядуванню вдалося зберегти контроль над більшістю протягом перших місяців вторгнення. За сім років децентралізації відбулася адміністративна та фіскальна реформи, що включають утворення об'єднаних територіальних громад.

Головний результат полягає в тому, що разом зі збільшенням ресурсів на місцях зросла і автономія у прийнятті рішень щодо їх управління. Завдяки цій реформі місцева влада отримала більші фінансові ресурси та самостійність у прийнятті рішень щодо їх використання, а також більшу відповідальність. У 2021 році на місцеві бюджети припадала чверть доходів зведеного бюджету, і територіальні громади зібрали майже 400 млрд грн. Однак, вторгнення росії поставило перед громадами значні виклики: на місцевому рівні потрібно вирішувати гуманітарні, комунальні, матеріально-технічні та міграційні проблеми, а також відновлювати зруйноване.

3.2. Напрями покращення рівня фінансування та функціонування комунальних підприємств в умовах війни

Повномасштабне вторгнення на територію України, що триває третій рік, призвело до катастрофічних руйнувань цивільної та промислової інфраструктури. Згідно з даними звіту Світового банку, Єврокомісії та Уряду

України на 31 грудня 2023 року загальна вартість відбудови та відновлення України становитиме 486 млрд доларів США протягом наступних 10 років.

Названа цифра вища від потреб, оцінених у 411 млрд доларів США в лютому 2023 року. Оцінка охоплює шкоду, якої завдано Україні з 24 лютого 2022 року до 31 грудня 2023 року, і демонструє, що пряма шкода в Україні досягла майже 152 млрд доларів США. Найбільш постраждалими секторами є житло, транспорт, торгівля та промисловість, енергетика й сільське господарство [39].

За результатами експрес-оцінки (RDNA2) за період з 24 лютого 2022 року по 24 лютого 2023 року, збитки становили 289,1 млрд доларів США; 410,6 млрд доларів США потрібно було на відшкодування та реконструкцію протягом 10 років. За оцінками RDNA2, пріоритети відновлення та реконструкції на 2023 рік становили близько 14 млрд доларів США, або близько 3,5 % від загальної кількості виявлених потреб. Найбільше постраждало житлове будівництво (38 % від загального обсягу завданої шкоди), транспорт (26 %), енергетика (8 %), торгівля та промисловість (8 %) та сільське господарство (6 %). Найістотнішою прямою шкодою було завдано Донецькій, Харківській, Луганській, Запорізькій, Київській та Херсонській областям [39].

До 2022 року тенденції видатків зведеного бюджету на фінансування соціальної сфери порівняно з екологічною та економічною сферами були позитивними. Однак, враховуючи гуманітарні наслідки війни, ці видатки не можна вважати достатніми ні під час війни, ні на етапі повоєнного відновлення. Аналізуючи показники видаткової частини бюджету у 2022 році, майже третина видатків зведеного бюджету припадає на соціальну сферу: соціальний захист (15%), освіту (9,6%), медицину (7,1%), духовний та фізичний розвиток (1,1%). Видатки на соціальний захист зросли на 23,9% порівняно з попереднім роком, що дозволило захистити соціальні виплати від інфляції під час війни (середня інфляція на кінець 2022 року становила 20,2%). Інші видатки (14,8%) розподілилися таким чином: 8,2% – загальнодержавні функції, з них 5,3% – обслуговування державного боргу; 5,1% – економічна діяльність; 1,4% –

житлово-комунальне господарство; 0,2% – екологія. Таким чином, 5/6 видатків зведеного бюджету 2022 року спрямовано на два основні напрямки: безпеку/оборону та соціальну сферу. Це бюджет воюючої країни, але зі збереженням важливих витрат на соціальний захист, охорону здоров'я та освіту.

Світовий банк та Європейська комісія підтвердили свою постійну підтримку Україні. Враховуючи виснажливу війну, виникне потреба в майбутніх оцінках шкоди, втрат і потреб у реконструкції та відновленні країни. Збитки, завдані галузями промисловості з 24 лютого по 1 червня 2022 року, оцінюються приблизно у 97 мільярдів доларів. Найбільше постраждали житловий сектор (40% від загального збитку), транспорт (31%), торгівля та промисловість (10%).

Підприємства, разом із електропостачальними компаніями, які сьогодні є приватними монополіями, належать до об'єктів критичної інфраструктури. Така інфраструктура забезпечує надання основних послуг для підтримки безперервного розвитку, протидіє внутрішнім і зовнішнім викликам, а також сприяє відновленню після порушень і руйнувань. Вона повинна забезпечувати постійну роботу підприємств, домогосподарств, фінансової системи та державних установ у нормальних умовах. Відновлення критичної інфраструктури є пріоритетним завданням для післявоєнного економічного відновлення.

Наступними за значимістю є підприємства, які надають соціально важливі послуги, але не виконують соціальних функцій. Це підприємства з ремонту та утримання доріг, мостів і споруд, підприємства у сфері благоустрою, утримання житлового фонду, зелених насаджень, надання адміністративних та ритуальних послуг. У цій групі підприємства дорожнього господарства також належать до критичної інфраструктури.

Комунальні підприємства критичної інфраструктури є основними одержувачами фінансування з місцевих бюджетів. Стан фінансування комунального господарства до початку децентралізації був незадовільним, що підкреслювали численні науковці та експерти. Проте з початком

децентралізації фінансування комунальних підприємств покращилося, хоча їх фінансова прибутковість та ефективність залишалися на низькому рівні. Це проявляється середньою нульовою рентабельністю капіталу, а для підприємств критичної інфраструктури середні показники рентабельності у 2017-2018 роках були від'ємними: -1% для водопостачання, -5% для теплопостачання та -3% для комунального транспорту.

Узагальнена статистика щодо обсягу бюджетних коштів, виділених комунальним підприємствам, у тому числі критичної інфраструктури, не ведеться. Однак Антимонопольний комітет України реєструє надання державної допомоги підприємствам комунальної власності. За період 2018-2020 років обсяги такої допомоги значно збільшилися за рахунок місцевих бюджетів: з 622,32 млн грн у 2018 році до 4 281,34 млн грн у 2020 році, що майже в 7 разів більше. Це свідчить про значне підвищення ролі місцевих бюджетів у фінансуванні комунальних підприємств за останні роки.

Якщо припустити, що у 2021 році обсяг фінансування комунальних підприємств не зменшився, і порівняти обсяг державної допомоги з орієнтовними потребами в оновленні лише ЖКГ та транспорту, то ми отримаємо 4,3 млрд грн потенційних потужностей проти 6,3 млрд доларів ймовірних потреб.

Не дивлячись на позитивні звітні дані про виконання місцевих бюджетів за перше півріччя 2022 року, зокрема збільшення доходів на 18,4 млрд грн, що на 11,8% більше, ніж за аналогічний період 2021 року, очікуване падіння ВВП України у 2022 році становить 31,5%. Тому фінансова спроможність місцевих бюджетів відновити критичну інфраструктуру комунальної сфери, навіть у менш постраждалих від бойових дій регіонах, залишається дуже обмеженою.

Очікується, що джерелом відновлення української економіки, крім конфіскованих у росії коштів, стануть кошти міжнародної фінансово-кредитної допомоги. У довоєнний період головною роллю місцевої влади у фінансових відносинах з комунальними підприємствами була роль донора, оскільки бюджетне фінансування здійснювалося з бюджету розвитку і було основною

формою взаємовідносин. Роль гаранта, яку могли б взяти на себе органи місцевого самоврядування при укладенні великих кредитних договорів під місцеві гарантії, виконувалася рідко. Лише після 2018 року деякі українські громади почали залучати кредити від Європейського банку реконструкції та розвитку і Європейського інвестиційного банку на оновлення транспортної інфраструктури. У таких позиках місцевий бюджет виступав посередником, оскільки кредитні кошти проходили через казначейські рахунки органів місцевого самоврядування.

Залучення іноземної допомоги для відновлення комунальної галузі зменшить роль органів місцевого самоврядування як донора та посилить їх роль як гаранта і посередника у фінансовому обслуговуванні запланованої допомоги. Що стосується ролі контролера, то механізм отримання грантової допомоги показав, що функція контролю за цільовим і своєчасним використанням коштів лише частково перекладається на органи місцевої влади.

Представники донорів, що перебувають у країні-реципієнті, залишаються основними фінансовими контролерами. Ця практика, ймовірно, продовжиться через дуже повільні темпи боротьби з корупцією, що є важливою проблемою під час воєнного стану. Збільшення контрольних повноважень органів місцевого самоврядування у процесі надання зовнішньої фінансової допомоги буде свідчити про зростання довіри до України та прогрес у реформах, спрямованих на інтеграцію до європейського простору.

Таким чином, важлива зовнішня фінансова допомога для відновлення комунальної сфери України вимагатиме зміни видів фінансових відносин органів місцевого самоврядування та трансформації ролі місцевих бюджетів. Це передбачатиме зменшення традиційної ролі прямого фінансування та збільшення ролей гаранта, посередника та контролера. Така трансформація вимагатиме підвищення кваліфікації наявних працівників фінансових управлінь і підготовки нових спеціалістів у фінансовій сфері.

Для покращення рівня фінансування та функціонування комунальних підприємств в Україні необхідно впровадити низку заходів, спрямованих на

підвищення прозорості, ефективності та залучення інвестицій. Важливим кроком є забезпечення прозорості та підзвітності через публікацію фінансових звітів і проведення регулярних аудитів. Це дозволить громадськості та контролюючим органам мати доступ до достовірної інформації про діяльність комунальних підприємств, що сприятиме зменшенню корупційних ризиків та підвищенню довіри.

Оптимізація управління та підвищення ефективності комунальних підприємств можна досягти шляхом постійного навчання персоналу та впровадження сучасних технологій. Висококваліфіковані кадри зможуть більш ефективно керувати ресурсами, а сучасні технології, зокрема цифровізація процесів та енергозберігаючі рішення, сприятимуть покращенню якості послуг та зменшенню витрат.

Покращення фінансового менеджменту є ключовим аспектом стабільного функціонування комунальних підприємств. Це передбачає ретельне планування бюджету та пошук альтернативних джерел фінансування, таких як гранти, кредити та інвестиції. Важливим напрямком є залучення приватного сектору через публічно-приватне партнерство та створення інвестиційних програм, що стимулюють приватні інвестиції в комунальну сферу.

Підвищення якості надання послуг є ще одним важливим аспектом, який може бути досягнутий через впровадження систем зворотного зв'язку з клієнтами та інвестування у модернізацію інфраструктури. Орієнтація на потреби споживачів дозволить комунальним підприємствам краще відповідати на виклики та потреби громади.

Вдосконалення нормативно-правової бази є необхідним для створення сприятливих умов для діяльності комунальних підприємств. Це включає розробку та прийняття законодавчих ініціатив, що сприяють ефективному управлінню та використанню ресурсів. Регуляторна політика має стимулювати розвиток інновацій та забезпечувати належний контроль за діяльністю підприємств.

Державна підтримка є важливою для реалізації важливих проектів комунальних підприємств. Це може бути досягнуто через надання державних субсидій, грантів та створення спеціальних інституцій або програм для підтримки розвитку комунальних підприємств.

Залучення громадськості до процесу управління комунальними підприємствами через створення громадських рад та проведення публічних обговорень сприятиме підвищенню прозорості та врахуванню інтересів місцевих громад. Комплексність та координація заходів між різними рівнями влади та зацікавленими сторонами є необхідною умовою для досягнення максимальної ефективності та сталого розвитку комунальних підприємств.

ВИСНОВКИ

У результаті дослідження діяльності комунальних підприємств в Україні, зокрема в умовах війни, були виявлені ключові аспекти, що впливають на їх фінансове забезпечення та функціонування.

1. Розглянуто теоретичні основи діяльності комунальних підприємств, що включає визначення їх сутності, складу та функцій. Виявлено, що комунальні підприємства відіграють важливу роль у забезпеченні життєдіяльності населення, надаючи широкий спектр послуг.

2. Історичний аналіз становлення комунальної власності в Україні дозволив зрозуміти еволюцію цієї форми власності та її вплив на сучасну економіку країни. Також проаналізовано правове та організаційне забезпечення діяльності комунальних підприємств, що включає нормативно-правові акти та механізми їх функціонування.

3. Аналіз фінансового забезпечення комунальних підприємств в умовах війни проведено на прикладі КП «Сервіс паркування». Було здійснено детальний аналіз фінансово-господарської діяльності цього підприємства, включаючи оцінку його фінансового стану. Виявлено, що війна значно ускладнила діяльність комунальних підприємств, зменшивши доходи та збільшивши витрати. Роль фінансової підтримки комунальних підприємств в умовах війни є критичною для їх виживання та подальшого функціонування.

4. Незважаючи на складну політико-економічну ситуацію в країні, КП «Сервіс паркування» залишалося прибутковим підприємством протягом аналізованого періоду. У 2021 році чистий прибуток становив 72 тис. грн, але у 2022 році внаслідок вищезгаданих подій цей показник зменшився на -19,44% до 58 тис. грн, що вважається негативним для підприємства. Однак, спостерігається загальний ріст доходів КП «Сервіс паркування» у 2022 році, що є позитивним показником для діяльності підприємства і свідчить про покращення фінансової ситуації та ефективність управління ресурсами.

5. На даний момент КП "Сервіс паркування" ще не може забезпечити необхідний рівень прибутку без підтримки з місцевого бюджету. Упродовж минулого 2023 року підприємство отримало 3,8 млн грн бюджетної підтримки. Згідно зі Звітом про роботу за 2023 рік, складеним комунальним підприємством «Сервіс паркування» Івано-Франківської міської ради, підприємство отримало чистий прибуток у розмірі 186,5 тис. грн.

6. Визначено проблемні аспекти фінансування комунальних підприємств в Україні в умовах війни. На даний час у комунальному господарстві накопичилося багато проблем, які загрожують його сталому функціонуванню. Серед них: збитковість підприємств; недостатня прозорість їх діяльності; відсутність системних перетворень у цій сфері; поганий фінансовий стан підприємств; зношеність основних фондів; небажання місцевої влади ефективно використовувати фінансові ресурси; недофінансування галузі та наявність корупційних ризиків. Ці проблеми не дозволяють досягти бажаного результату щодо створення фінансово спроможних та ефективно працюючих у ринкових умовах комунальних підприємств, які б надавали споживачам послуги належного рівня і якості.

7. Було запропоновано напрями покращення рівня фінансування та функціонування комунальних підприємств, що включають підвищення прозорості та підзвітності, оптимізацію управління та використання сучасних технологій, залучення іноземних інвестицій та міжнародної допомоги, а також впровадження публічно-приватного партнерства.

Загалом, дослідження показало, що для покращення рівня фінансування та функціонування комунальних підприємств в умовах війни необхідно здійснити комплекс заходів. Це включає не лише внутрішні реформи та оптимізацію, але й активну міжнародну підтримку та залучення інвестицій. Важливою умовою є створення сприятливого правового та організаційного середовища, що дозволить комунальним підприємствам ефективно виконувати свої функції та забезпечувати належний рівень послуг для населення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ананьєва Є. А. Фінансово-правова основа діяльності об'єднаних територіальних громад. *Вісник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право.* 2020. Випуск 4(48). С. 54–58.
2. Апанасенко К.І. Правовий режим майна, щое в комунальній власності: дис. канд. юрид. наук:12.00.04 / Апанасенко Катерина Іванівна. К.,2006. 248 с.
3. Багацька К. В. Класифікація комунальних підприємств як основа вибору політики їх фінансування. *Економіка та держава.* 2021. № 9. 74–79.
4. Бюджетний кодекс України. URL : <http://www.zakon1.rada.gov.ua>.
5. Волкова В. В., Волкова Н. І. Організаційно-економічні засади розвитку місцевих бюджетів в умовах реформування місцевого самоврядування (на прикладі Вінницької міської територіальної громади). *Економіка і організація управління.* 2021. № 4(44). С. 258–167.
6. Глухова В. І., Гомулко Н. В. Комунальний кредит як джерело фінансового забезпечення розвитку територіальних громад. *Modern Economics.* 2020. № 21. С. 19-25.
7. Господарський кодекс України : від 16.01.2003 №436-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>
8. Деякі питання формування та виконання місцевих бюджетів у період воєнного стану: Постанова Кабінет Міністрів України № 252 від 11.03.2022. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/deyaki-pitannya-formuvannya-tavikonannya-miscevih-byudzhativ-u-period-voennogo-stanu-252>.
9. Жулин О. В., Зеленюк-Джунь Л. В. Управління фінансовими ресурсами комунальних підприємств і перспективи їх розвитку. *Бізнес-інформ,* № 7, 2020. URL: http://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform2020-7_0-pages-174_180.pdf.
10. Загальна сума прямих задокументованих збитків зросла до \$ 108.3 млрд, мінімальні потреби у відновленні зруйнованих активів – \$ 185 млрд.

URL: https://kse.ua/ua/about-the-school/news/zagalnasuma-pryamih-zadokumentovanih-zbitkiv-zrosla-do-108-3-mlrd-minimalni-potrebi-u-vidnovlenni-zruynovanihaktiviv-185-mlrd/?fbclid=IwAR2nxH_ROIZswTJe1qEp1vVuQoJ9EvlU7eiXC1Vmvb55bOgATdRoNkr_OII.

11. Загірняк Д., Глухова В., Кравченко Х. Діяльність комунальних підприємств і їх фінансове забезпечення в умовах децентралізації. *Ефективна економіка*. 2021. № 1. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2021.1.12>.

12. Загірняк Д.М., Данилко В.К., Іщенко С.В., Лига Д.Л. Стратегічна стійкість в умовах глобалізації економіки як антикризовий інструмент. *Вісник НТУ «Харківський політехнічний інститут» (Економічні науки)*. Харків, 2020 (3). С. 102-105. URL: <http://es.khpi.edu.ua/article/view/2519-4461.2020.3.102>.

13. Інфляційний звіт. Жовтень 2022 р. *Національний банк України*. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/IR_2022-Q3.pdf?v=4.

14. Катан Л. І., Качула С. В., Демчук Н. І., Павлова Д. К. Формування місцевих бюджетів в умовах реформування суспільних фінансів України. *Агросвіт*. 2020. № 3. С. 3–12. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6792.2020.3.3>.

15. Килимник І. І. Практичні проблеми в галузі житлово-комунального господарства та шляхи їх вирішення. *Open Journal System*, № 1 (2015), С. 48-50.

16. Кириленко О. П. Фінансове забезпечення підприємств водопостачання та водовідведення в умовах бюджетної децентралізації. *Фінанси України*. 2015. № 3. – С. 88-101.

17. Кириленко О. Планування та управління фінансовими ресурсами територіальної громади / О. Кириленко, Б. Малиняк, В. Письменний, В. Русін / Асоціація міст України. К., ТОВ "Підприємство "Віеней", 2015. 396 с.

18. Кіндзюр О. С. Регулювання інвестиційного розвитку житлово-комунальної сфери України: дис... кандидата економічних наук: 08.00.03. Львів, 2017.

19. Клочан В. В., Мірошник В. О., Надточий К. П. Особливості об'єднання територіальних громад в Україні. *Інвестиції: практика та досвід*.

2020. № 1. С. 142–147.

20. Ковальова К.В. Теоретичні аспекти управління кредитоспроможністю підприємства. *Економіка та держава*. 2019. № 12. С. 55–60.

21. Конституція України, Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст. 141 зі змінами від 02.12.2019

22. Косматенко М. Теоретичні засади дослідження проблем управління підприємствами житлово-комунального господарства. Державне управління та місцеве самоврядування: зб. наук. праць. Дніпропетровський регіональний інститут державного управління. Вип. 2(2). 2009.

23. Криховецька З.М., Кропельницька С.О., Кохан І.В., Дмитровська В.С., Галушак І.Є. Роль податкової політики у розвитку інвестиції в Україні в умовах європейської інтеграції. *Інвестиції: практика та досвід (науково-практичний журнал)*. 2021. № 20. С. 10–18. URL: lib.pnu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/16340/1/Article_Economics.pdf

24. Кудряшов В. П. Критична інфраструктура та фінансова безпека. *Фінанси України*. 2021. № 2. 7–25. DOI: <https://doi.org/10.33763/finukr2021.02.007>.

25. Кужелев М. О. Управління публічними фінансами в умовах реформування економіки України. *Стратегія і практика інноваційного розвитку фінансового сектору України* : зб. матер. III Міжнар. наук.-практ. конф., 26-27 березня 2020 р. Ірпінь. С. 42–44.

26. Кужелев М.О., Плахотнюк В.В. Формування місцевих бюджетів в умовах бюджетної децентралізації. *Економічний вісник університету*. 2018. Випуск 36/1. С. 302–312.

27. Кузьмак О. М. Світовий досвід формування бюджетного потенціалу місцевих фінансів в умовах децентралізації. *Економічний форум*. 2021. № 2. С. 135–14.1.

28. Маркуц, Ю. & Задорожня, Л. Місцеві бюджети – що з виконанням за перші місяці повномасштабної війни. *Вокс Україна*. 2022. URL:

<https://voxukraine.org/mistsevi-byudzhety-shho-z-vykonanniam-za-pershi-trymisyatsi-povnomasshtabnoyi-vijny>.

29. Меженська В.В. Діагностика фінансового стану корпорації в умовах динамічного зовнішнього середовища. *Схід*. 2012. №1. С. 62–67

30. Місцеві бюджети – що з виконанням за перші три місяці повномасштабної війни? Вокс Україна. 11.08.2022. URL: <https://voxukraine.org/mistsevi-byudzhety-shho-z-vykonanniam-za-pershi-trymisyatsipovnomasshtabnoyi-vijny/>.

31. Місцеві фінанси : підруч. за ред. д.е.н., проф. О. П. Кириленко. 2-ге вид., доп. і перероб. Тернопіль : Економічна думка ТНЕУ, 2014. 448 с.

32. Наповнення місцевих бюджетів під час воєнного стану: виявлення резервів та залучення додаткових джерел фінансування. Громадський простір. 13.07.2022. URL: <https://www.prostir.ua/?news=napovnennyamistsevyyh-byudzhativ-pid-chas-vojennoho-stanu-vyyavlennya-rezerviv-ta-zaluchennya-dodatkovyh-dzherelfinansuvannya>.

33. Наукові засади реформування і розвитку житлово-комунального господарства: монографія. Поважний О.С., Попов О.П., Запатріна І.В., Волков В.П. та ін. Черкаси. Брама-Україна, ЧДТУ, 2011. 436 с.

34. Негода Ю.В. Роль місцевих бюджетів у фінансуванні повоєнного відновлення комунальної сфери. *Економіка та суспільство*. 2022. №43. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal>

35. Нечипоренко А. В. Роль фінансових інструментів держави в забезпеченні розвитку місцевого самоврядування. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2016. Вип. 17 (3). С. 109– 112.

36. Особливості бюджетного процесу в умовах воєнного стану. Пресцентр ініціативи "Децентралізація". URL: <https://decentralization.gov.ua/>.

37. Офіційний веб-сайт Державної служби Казначейства. URL: <https://www.treasury.gov.ua/ua/filestorage/vikonannya-derzhavnogo-byudzhetu>.

38. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>

39. Оцінка потреб України на відновлення та відбудову. НІСД. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/mizhnarodni-vidnosyny/otsinka-potreb-ukrayiny-na-vidnovlennya-ta-vidbudovu>

40. Погорелов В. С. Формування бюджетів територіальних громад в умовах фіскальної децентралізації. Автореферат дис... кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси, кредит. ДВНЗ «Київський національний економічний університет ім. Вадима Гетьмана», Київ, 2019. 22 с.

41. Про затвердження Порядку виконання повноважень Державною казначейською службою в особливому режимі в умовах воєнного стану: Постанова Кабінет Міністрів № 590 від 9.06.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/590-2021-%D0%BF#Text>.

42. Проект Державного бюджету на 2023 рік для місцевого самоврядування. Місцеві фінанси. 21.09.2022. URL: <https://auc.org.ua/novyna/proyekt-derzhavnogo-byudzhetu-na-2023-rik-dlya-miscevogo-samovryaduvannya>.

43. Прохоров Б., Лоневський О. Як фінансування комунальних підприємств спотворює конкуренцію. *Центр економічних стратегій*. 2020. URL: <https://ces.org.ua/how-does-utility-financing-impairs-competition>.

44. Річні звіти про надання державної допомоги. *Антимонопольний комітет України*. URL: <https://amcu.gov.ua/pro-nas/zvitnist/richni-zviti-pro-nadannya-derzhavnoyi-dopomogi>.

45. Салліван А. Ржеутська Л. Як війна вплинула на економіку України. *Дойче Велле. Україна*. 2022. URL: <https://www.dw.com/uk/ak-vijna-vplinula-na-ekonomiku-ukraini/a-63093916>.

46. Світовий Банк, Уряд України, Європейська Комісія. Україна швидка оцінка завданої шкоди та потреб на відновлення, серпень 2022. URL: <https://documents1.worldbank.org/curated/en/099445109072232395/pdf/P1788430c59f110920ae4d04bd31d82c530.pdf>.

47. Тарасенко І.О., Олефіренко К.С. Аналіз структури на динаміки показників зведеного бюджету в координатах сталого розвитку України.

Proceedings of the 2nd International Scientific and Practical Conference «Recent Advances in Global Science» (March 6-8, 2023). Vilnius, Lithuania. №145. С. 58–61.

48. Топчій О. О. Модернізація сфери житлово-комунального господарства міських агломерацій в умовах децентралізації: дис. на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.05. Одеська національна академія харчових технологій МОН України. Одеса, 2020.

49. Труш І. Організаційно-правові форми комунальних підприємств. *Право України*. 2010. № 2. С. 223–231.

50. Уряд спростив механізм здійснення операцій з управління бюджетними коштами. Децентралізація. 20.06.2022. URL: <https://decentralization.gov.ua/news/15100>.

51. Цивільний Кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV. Відомості Верховної Ради України, 2003, №№ 40–44, ст. 356

52. Шаповал Л. П. Формування фінансово-кредитних відносин в комунальному господарстві. *Формування ринкових відносин в Україні: Збірник наукових праць*. Вип. 10 (101). К., 2009. С.127-131.

53. Щур Р.І. Організаційні засади здійснення фінансового контролю за діяльністю об'єднаних територіальних громад в Україні. *Збірник наукових праць Університету ДФС України: електронне наукове видання*. 2019. №1. С. 295-307.

54. Щур Р.І. Фінанси об'єднаних територіальних громад в умовах децентралізації в Україні. Монографія. Тернопіль: Осавца Ю.В. 2019. 394 с.

55. Як побороти неефективність комунальних підприємств? // Центр економічної стратегії. 27.08.2020. URL: <https://mail.google.com/mail/u/0/?tab=wm&ogbl#inbox/FMfcgxwKkRMtISfPZLWKVKjWChZRlcpq?projector=1&messagePartId=0.1>.

56. Як фінансування комунальних підприємств спотворює конкуренцію? Центр економічної стратегії. 20.05.2020 р. URL: <https://ces.org.ua/how-does-utility-financing-impairs-competition/>.

Додатки